Pr. Dr. Dorin Octavian Picioruş

Traduceri patristice

Volumul 1

Teologie pentru azi

Bucureşti
2009

Traduceri patristice

Volumul 1

Traduceri şi comentarii de

Pr. Dr. Dorin Octavian Picioruş

Cuvânt înainte

Volumul de faţă, ca şi următoarele pe care le vom edita, s-au format din dorul meu după cuvântul viu al Sfinţilor Părinţi, din nevoia reală de comuniune cu Sfinţii lui Dumnezeu. Tocmai de aceea, am tradus textele care mi-au plăcut, de care am fost atras, pe care le-am considerat necesare pentru mine, la un moment dat.

Aşa se face, că Sfinţii traduşi de către mine sunt atât de diverşi şi operele luate în calcul sunt atât de diferite. Însă tot ce am tradus are o logică interioară, formatoare, care pe mine m-a schimbat în mod profund şi, nădăjduiesc, că şi pe dumneavoastră, cititorii acestei cărţi, vă vor schimba aceste mărturii sfinte.

Notele şi comentariile la traduceri au venit de la sine şi, de fapt, nici nu îmi pot închipui o traducere fără existenţa lor. Noi şi cei de după noi, avem datoria de conştiinţă să continuăm munca înaintaşilor noştri, care s-au nevoit *să dea* în limba română gândirea, de Dumnezeu văzătoare, a Sfinţilor Părinţi.

Însă, în acelaşi timp, avem datoria dumnezeiască să le citim cuvintele, să le împlinim în viaţa noastră, după putere, să ne rugăm lor pururea şi să dorim să fim cu ei, pentru veşnicie.

Domnul să vă binecuvinteze pe toţi, acum şi pururea şi în vecii vecilor! Amin.

15 septembrie 2009,
Bucureşti.

Sfântul Sfinţit Mucenic Dionisie Areopagitul

Liturghia Sfântului Dionisie [Areopagitul], episcopul Atenei[1]

1. *Prima rugăciune înainte de binecuvântarea păcii*

Preotul: Doamne Dumnezeule, Cel care eşti simplu şi nu compus, şi Care eşti neajuns în fiinţa Ta cea preaînaltă; Dumnezeule, Tată, al Cărui nume poartă toată paternitatea, care este în cer şi pe pământ; Începătorule al dumnezeirii [*Principium divinitatis*], Cel care fiinţa dumnezeiască ţi-o împărtăşeşti şi Care desăvârşeşti pe cei care se desăvârşesc; Binele cel mai presus de orice bine şi Frumuseţea cea mai presus de orice frumuseţe; împacă-ne, [dă-ne] linişte, pace, unindu-ne într-o singură inimă şi o singură minte.

Uneşte-le pe cele despărţite, pentru ca să se întoarcă de la cele rele şi dă-le să aibă aceeaşi iubire, pentru ca şi aceştia să dobândească asemănarea cu fiinţa Ta cea prea înaltă.

Şi astfel, Tu, Cel care eşti Unul mai presus de toate, fă-ne pe noi una, prin binele care uneşte minţile noastre, ca să fim uniţi şi să nu aflăm că suntem despărţiţi înaintea Ta, în vremea aceasta, a aducerii tainice.

Şi aceasta, pentru ca noi înşine, şi unii pe alţii, prin îmbrăţişarea dragostei [*per amplexus charitatis*] şi [prin] unirea iubirii [*nexus dilectionis*], să fim una în mod duhovniceşte, prin pacea aceasta a Ta, care ne odihneşte pe toţi, prin harul şi milostivirea şi iubirea de oameni aduse oamenilor prin Unul Născut Fiul Tău, şi împreună cu Preasfântul Tău Duh, prin Care şi cu Care Ţi se cuvine slava, cinstea şi stăpânirea.

Poporul: Amin.

Preotul: Pace [tuturor]![2]

---

[1] Traducerea noastră este făcută din limba latină şi este conformă cu *Liturgia Sancti Dionysii, Athenarum Episcopi*, PG 3, col. 1123-1132.

Poporul: Şi cu duhul tău![3]

Diaconul: Daţi-vă pace unul altuia![4]

Poporul: Fiecare [dintre noi].

Diaconul: [Să lăsăm toate] în urmă!

Poporul: Suntem înaintea Ta, Doamne!

Preotul: Dătătorule al sfinţeniei şi Dăruitorule a tot binele, Doamne, Care eşti sfinţenia a toată făptura raţională, sfinţeşte-ne pe noi! Sfinţeşte-ne, prin Duhul Tău cel Sfânt, pe noi, slujitorii Tăi [*servos Tuos*], care ne plecăm înaintea Ta!

Eliberează-ne pe noi de robiile pătimaşe ale păcatelor, de invidie, de minciună, de înşelătorie, de ură, de duşmănii şi de cei prin care acestea se lucrează, pentru ca să ne învrednicim ca să săvârşim această sfântă slujbă [*sancte ministerium*] a făcătoarelor de viaţă Taine [*Sacramentorum vivifactium*], prin Marele Arhiereu ceresc, Iisus Hristos, Unul Născut Fiul Tău, prin Care şi cu Care Ţi se cuvine slava şi cinstea.

Poporul: Amin!

Preotul: Existenţă mai presus de orice existenţă şi dintru veşnicie, a Cărei fiinţă este de necuprins[5], Care exişti de Sine şi preexişti tuturor şi Care ai toată slava fără schimbare; a Cărei bunătate întrece orice dorinţă a toate câte există, atât a celor înţelegătoare[6], cât şi a firilor dăruite cu înţelegere[7], dă-ne să înţelegem, să experiem cu adevărat Darurile [acestea], care ne stau înainte.

Căci cine, decât Tu Însuţi, eşti mai presus de orice existenţă, şi, [de asemenea], lângă noi [*ades nobiscum*] şi

---

[2] Cu sensul: Pacea lui Dumnezeu să fie cu voi cu toţi!

[3] Cu sensul: Această pace, pe care o ceri lui Dumnezeu pentru noi, ne rugăm ca Domnul să o dea şi duhului tău sau să o coboare şi în duhul tău!

[4] Se iertau reciproc sau îşi dădeau pace, adică arătau că nu au nimic unul cu altul, după cum s-a păstrat obiceiul şi astăzi în Liturghia romano-catolică.

[5] Incomprehensibilă.

[6] Bunătatea lui Dumnezeu întrece dorinţa Puterilor cereşti.

[7] Bunătatea lui Dumnezeu însă întrece şi orice dorinţa a oamenilor.

întru noi [*inter nos*]? Căci [eşti cu noi] şi în acest ceas, în această Sfântă Taină a Ta, pe care ne-ai cerut-o şi pe care o aduci pentru noi.

[De aceea, te rugăm] ca să ne faci vrednici a sta înaintea tronului prea înalt al măreţiei Tale şi să purtăm vasele sfintei Tale slujiri cu mâinile noastre necurate.

Poartă dar pentru noi, Doamne, haina nedreaptă cu care Te-am îmbrăcat, căci Tu, Iisuse, eşti fiul lui Iosif[8], Care ai şters murdăria [prin îmbrăcarea] marelui veşmânt al preoţiei.

Şi, de aceea, credincios şi drept lucru ne-ai dat nouă, ca de asemenea şi noi să ne împodobim cu acelaşi veşmânt al slavei [*vestimento gloriae*]. Fiindcă Tu singur acest veşmânt ai purtat şi, de asemenea, ai făcut ca Biserica să fie încununată de slavă. Pentru aceasta pe Tine te vedem înveşmântat în ea, [în aceasta] care luminează dumnezeieşte mintea şi care umple împărătescul Tău ospăţ.

Aşadar, şi din jertfa aceasta, care este înaintea noastră, dă-ne nouă ca să ne împărtăşim întru bucurie, pentru ca să-Ţi aducem Ţie cinste şi laudă.

Poporul: Amin.

Diaconul: Să stăm cu cuviinţă [*Stemus decenter*]!

Poporul: Mila Domnului [*Misericordiae Dei*][9].

Preotul: Dragostea lui Dumnezeu [*Charitas*] [să fie cu voi, cu toţi!]

Poporul: Şi cu duhul tău!

Preotul: Sus [să aveţi] inimile [Sursum corda]!

Poporul: Avem către Domnul.

Preotul: Să aducem mulţumire Domnului!

Poporul: Cu vrednicie şi cu dreptate este.

---

[8] Se referă la Sfântul Patriarh Iosif şi la haina sa deosebită, care preînchipuia slujirea arhierească a Domnului.
[9] Cu sensul: Fie dar să fie mila Domnului cu noi!

Preotul, cu glas scăzut [*inclinatus*]: Căci, cu adevărat, întrece puterea minţii, a cuvântului şi a gândului binefacerile slujirii Tale, Doamne şi nu este în stare nicio gură, nicio minte şi nicio limbă a Te mări şi a Te cinsti pe Tine.

Căci Cuvântul Tău a făcut să fie cerul şi Duhul gurii Tale toate Puterile cele cereşti; toţi luminătorii care sunt întru tărie, soarele şi luna, apa şi pământul şi cele care sunt întru ele.

Care glas dar, nu va înceta în faţa Sa? Ce cuvinte să avem, câte glasuri, cuvântări şi imne neîncetate ca să Te binecuvântăm pe Tine? Căci Tu eşti izvorul binelui, Cel mai presus de orice laudă iar fiinţa Ta este mai presus de orice existenţă.

[*Preotul*] cu glas ridicat [*elevans vocem*]: Te laudă făptura această văzută şi simţită, Doamne, cât şi făptura aceea înţelegătoare şi mai presus de simţuri. Cerul şi pământul Te preaslăvesc, marea şi aerul Te propovăduiesc, soarele, în alergarea sa, Te laudă [*sol in cursu suo te laudat*] iar luna, în schimbările sale, Te cinsteşte [*luna in mutationibus suis te veneratur*].

Ceata Arhanghelilor şi oastea Îngerilor, Puterile acelea mai presus de lume şi de puterea minţii binecuvintează neîncetat împărăţia Ta.

Razele luminii, cele ale slavei Tale sfinţitoare depăşesc toate, [care răsar din fiinţa Ta cea] mai presus de toate şi neajunsă.

Începătoriile şi Domniile laude Îţi strigă. Puterile şi Stăpâniile Te cinstesc. Puterile [cereşti], Tronurile şi Scaunele, preamăresc inaccesibilitatea Ta,[adică] strălucirile luminii veşnice [*splendores lucis aeternae*].

Oglindă fără pată, Fiinţă sfântă, Cea care faci toate cu înţelepciune prea înaltă, mai presus de orice voinţă de a înţelege şi decât toate cele tainice, tunet inimitabil care mişti preastrălucit şi, cu dreptate, glasurile făpturii raţionale, Heruvimii, cei cu mulţi ochi [*cherubim multioculi*], care se mişcă cel mai delicat, Te binecuvintează!

Serafimii cei cu 6 aripi [*sex alis*], şi care zboară deplin, Te sfinţesc; cei care îşi acoperă cu aripile lor feţele, şi cu altele îşi acoperă picioarele, şi cu altele zboară şi strigă unul către altul. Iar înfocarea lor nu încetează, pentru că sunt cuprinşi de strălucirea Ta [şi cântă] cântări prea dulci [*cantus suaves*]. Şi toată firea cea curată, cântă, deopotrivă,

împreună, aducându-Ţi Ţie slavă veşnică, căci numai pe Tine se cuvine a Te lăuda, a-Ţi striga Ţie şi a-Ţi zice.

Poporul: Sfânt, Sfânt, Sfânt.

Preotul, cu glas scăzut: Sfânt eşti, Dumnezeule, Părinte Atotţiitorule, Ziditorule şi Creatorule a toată firea nevăzută, cât şi a celei văzute şi simţite.

Sfânt eşti, Dumnezeule, Fiule Unule Născut, Puterea şi Înţelepciunea Tatălui [*virtus et sapientia Patris*], Doamne şi Mântuitorul nostru Iisus Hristos.

Sfânt eşti, Dumnezeule, Duhule Sfinte, Desăvârşitorul şi Sfinţitorul Sfinţilor.

Treime Sfântă şi nedespărţită [*Trinitas Sancta et indivisa*], deofiinţă şi egală întru cinste [*consubstantialis, aequalisque gloriae*], a Cărei milostivire este nesfârşită către neamul nostru.

Tu singură eşti sfântă şi sfinţeşti pe toţi. Căci nu ai părăsit neamul acesta al nostru, când l-ai izgonit din Paradis, ci, întrucât tot neamul nostru s-a afundat în păcate, atunci Tu Însăţi Te-ai descoperit prin Cuvântul, Care pentru lume S-a sărăcit.

Căci, cu adevărat, [firea umană] a luat [Dumnezeu] Cuvântul şi întru toate S-a făcut pe Sine asemenea nouă, afară de păcat [*excepto peccato*], şi ne-a dat nouă ca să ne umplem de sfinţenie, [căci pentru aceasta] a statornicit acest ospăţ [*convivium*]: ca să ne umplem de viaţă.

[*Preotul*] cu glas ridicat: Care a fost zămislit, format şi modelat de către Sfântul Duh şi S-a născut, ca om, din sângele fecioresc [*ex sangvine virgineo*] al Sfintei Fecioare, Născătoarea de Dumnezeu [*Genitricis Dei*], Maria, şi din trupul curat şi preasfânt al aceleia, [El], Viaţa cea dintâi, şi a purtat dumnezeirea în trup, păstrând nevătămate legile firilor şi proprietăţile lor [*conservatis naturae lege et proprietatibus*], dar într-un mod mai presus de fire.

Căci astfel S-a arătat Dumnezeu întru Duhul şi om în trup. Şi, întrucât era Cuvântul cel mai înainte de veci, dintru Tine, era cinstit ca Dumnezeu, dar avea şi firea noastră. Iar puterile şi minunile, pe acestea toate pe care le-a lucrat, [le-a lucrat] împreună [,ca Dumnezeu şi om,] pentru ca să Se arate ca ceea ce este: căci este, de asemenea, Cel care dă vindecare desăvârşită [*sanationem absoluta*] şi mântuire

desăvârşită [*salutemque perfectam*] întregului neam omenesc.

Astfel, în cele din urmă, a şi desăvârşit iconomia Sa pentru noi, şi înainte de mântuitoarea Sa cruce, a luat pâinea în curatele şi sfintele Sale mâini [*accepit panem in manus Suas puras et sanctas*], şi arătând-o Ţie, Dumnezeule, Tată, aducând mulţumire †, binecuvântând †, sfinţind †, frângând, a dat-o Sfinţilor Săi Ucenici şi Apostoli, zicând: *Luaţi şi mâncaţi din aceasta şi credeţi că aceasta este Trupul Meu şi aceasta pentru voi şi pentru mulţi se frânge şi se dă, spre ispăşirea căderilor [ad expiationem delictorum], spre iertarea păcatelor [remissionem peccatorum] şi spre viaţa de veci [vitam aeternam].*

Poporul: Amin.

Preotul: De asemenea, acelaşi lucru [a făcut] şi asupra paharului [*super calicem*], în care a amestecat vin şi apă [*quem miscuit vino et aqua*], aducând mulţumire †, binecuvântând †, sfinţind †, l-a dat Sfinţilor Săi Ucenici şi Apostoli, zicând: *Luaţi, beţi din acesta voi toţi, şi credeţi, că acesta de aici este Sângele Meu, al Noului Testament, care pentru voi şi pentru mulţi se varsă şi se dă spre ispăşirea căderilor [ad expiationem delictorum], spre iertarea păcatelor [remissionem peccatorum] şi spre viaţa de veci [vitam aeternam].*

Poporul: Amin.

Preotul: Apoi, El Însuşi a dat poruncă [*praeceptum*], prin însăşi Sfinţii Săi Apostoli, întregii comunităţi [*toti coetui*] şi adunării celor credincioşi [*congregationi fidelium*], zicând: *Aceasta să faceţi întru pomenirea mea [Hoc facite in Mei memoriam]! Căci, ori de câte ori veţi mânca pâinea aceasta şi veţi bea amestecarea, care este în paharul acesta şi acest ospăţ [convivium] veţi săvârşi, moartea Mea veţi pomeni, până când voi veni.*

Poporul: Morţii Tale, Doamne, îi facem pomenire.

Preotul: De aceea, porunca Ta, Stăpâne, o împlinim, moartea şi învierea Ta pomenim, prin jertfa [*sacrificium*] aceasta, pe care o săvârşim continuu, în taină. Căci aşteptăm

a doua Ta venire, restaurarea[10] [*renovationem*] neamului nostru şi umplerea de viaţă a mortalităţii noastre [*vivificationem mortalitatis nostrae*].

Căci nu în mod simplu[11] [va veni], ci ca un Dumnezeu, cu puterea slavei, întru negrăita şi nesuportata venire a Duhului. Şi pe tronul slavei împărăţiei Tale vei şedea, făcând cunoscută puterea împărăţiei Tale la toată făptura şi vei face judecată [*exiges*][12].

[Iar] această jertfă, pe care acum o săvârşim, întru pomenirea Ta, Doamne, este pentru patimile Tale pe care, pentru noi, le-ai pătimit pe cruce.

[De aceea], să Te arăţi milostiv, o, Bunule şi Iubitorule de oameni, în ceasul acela plin de teamă[13] şi de îngrijorare [*in hora illa plena timoris et trepidationis*], acestei adunări care Te adoră pe Tine şi tuturor fiilor Sfintei Biserici, [care au fost] răscumpăraţi prin scumpul Tău sânge [*et omnibus filiis Ecclesiae Sanctae redemptae sanguine pretioso Tuo*].

Curăţeşte-i pe aceştia, cu focul cărbunilor, prin săturarea lor de sângele Tău şi [cu cele care sunt] semnul Tainelor Tale, în numele Tău cel sfânt, pentru ca nu cumva [să-i atingă] focul Babilonului, ca pe fiii casei lui Hanania*.

Căci nu cunoaştem pe altul în afară de Tine, Doamne, şi nici altă nădejde de mântuire nu avem, ci numai Tu eşti ajutătorul şi mântuitorul neamului nostru.

De aceea, înţelepţeşte Biserica Ta, pentru ca noi, din toate gurile şi limbile noastre, să ne rugăm Ţie şi, prin Tine şi Părintelui Tău, zicând:

Poporul: Miluieşte-ne!

Preotul: A noastră milă.

Diaconul: Care, decât acest ceas, va fi mai înfricoşat?

---

[10] Reînnoirea prin har a umanităţii, transfigurarea ei.
[11] A doua Ta venire nu va mai fi una smerită.
[12] De aici şi *exegeză* sau *exigenţă*. *Exegeza* e o înlănţuire de judecăţi, de aprofundări de conştiinţă ale unui text. Tocmai de aceea nu orice comentariu la un text este şi o *exegeză autentică*. Iar atunci când eşti *exigent* cu tine însuţi, este atunci când îţi ceri de la tine anumite lucruri, în urma unei autoexaminări profunde, adică, după ce ai judecat foarte profund asupra lucrurilor pe care Domnul le cere de la tine.
[13] Al Judecăţii obşteşti.

2. Preotul, cu glas scăzut, zice rugăciunea de invocare a Sfântului Duh

Te chemăm pe Tine, Dumnezeule, Tată! Miluieşte-ne pe noi şi spală şi curăţeşte, prin harul Tău, murdăria faptelor mele celor rele. [Fă acestea], prin milostivirea Ta, pe cele care sunt vrednice de mânie.

Căci nu îmi întind mâna mea către Tine, decât prin credinţă, fiindcă nici nu pot să privesc către cer, din pricina multor mele nedreptăţi şi a spurcăciunii [*spurcitiam*] faptelor mele. Ci întru bunătatea, harul şi în multa Ta răbdare [mă încred], pentru a-mi întări sufletul şi întru rugăciunea către Duhul Tău cel Sfânt, pentru ca să-L trimiţi peste mine [*ut mittas Eum super me*] şi peste darurile acestea care sunt puse înainte [*et super has oblationes propositas*] şi peste poporul Tău cel credincios [*populumque Tuum fidelem*].

Preotul[14] : Auzi-mă pe mine, Doamne!

Poporul: Doamne miluieşte! [3 ori].

Preotul: Aşadar să coboare peste acestea şi să le adumbrească pe ele, şi să facă pâinea aceasta Însuşi † Trupul vieţii, care să ţină în viaţă sufletele noastre, † Trupul mântuirii, † Trupul ceresc, Trupul care mântuieşte sufletele şi trupurile noastre, Trupul Domnului şi Dumnezeului şi Mântuitorului nostru Iisus Hristos, spre iertarea păcatelor şi spre viaţa de veci, prin împărtăşirea cu acesta.

Poporul: Amin.

Preotul: Şi amestecarea, care este în paharul acesta, să o facă † Sângele vieţii, care să ţină în viaţă sufletele noastre, † Sângele mântuirii, † Sângele ceresc, Sângele care mântuieşte sufletele şi trupurile noastre, Sângele Domnului şi Dumnezeului şi Mântuitorului nostru Iisus Hristos, spre iertarea păcatelor şi spre viaţa de veci, prin împărtăşirea cu acesta.

Poporul: Amin.

[14] Cu glas tare, se înţelege.

Preotul: De aceea, urmând Tradiţia [*Traditionem*] şi porunca Ta dumnezeiască [*commendationem divinam*], care ne-au făcut părtaşi Tainelor Tale şi minunatelor Tale prorocii, dăruim această Euharistie [*Eucharistiam*], care este înaintea Ta, şi prin ea pomenim iubirea Ta faţă de noi, şi întreaga iconomie [*dispensationem*] a Unuia Născut Fiul Tău [făcută] în această lume.

Şi acum Te pomenim pe Tine prin aceasta şi milostivirea Ta cea dintotdeauna şi proprie, pe care o revarsă acum asupra făpturii Tale, şi ne mântuieşte pe noi de mânia [*ira*] pregătită celor nedrepţi şi de chinurile [*suppliciis*] pe care le lucrează răutatea şi de atacul crud al demonilor [*crudeli impugnatione daemonum*], care răneşte sufletele noastre, atunci când vom pleca de aici[15].

Şi fă-ne pe noi vrednici de Împărăţia Ta şi de sălăşluirea cu aceia, care au împlinit poruncile Tale, ca să-Ţi aducem Ţie slavă şi mulţumire [etc.[16]], [acum şi pururea şi în vecii vecilor].

Poporul: Amin.

Preotul, cu glas scăzut: Cuvintele Tale sunt nemincinoase [*non mendacibus*] şi învăţăturile pe care ni le-ai dat sunt preadevărate, Doamne, pentru că bucurie prea mare se face în cer şi pe pământ pentru un singur păcătos care se pocăieşte. De aceea, Te bucuri acum, Doamne, întru îndreptarea [*conversione*] robilor Tăi[17] şi înaintea Ta sunt aceştia acum.

Astfel uneşte-ne pe noi cu bucuria sufletelor celor credincioşi şi drepţi, cu a Părinţilor, a Patriarhilor, a Profeţilor, a Apostolilor, a Învăţătorilor, a Evangheliştilor, a Mucenicilor, a Mărturisitorilor, a celor râvnitori pentru cultul dumnezeiesc, a binefăcătorilor, a celor care fac milostenie, a celor care împart după nevoile celor săraci şi

---

[15] Atunci când vom adormi, când vom trece de la viaţa de aici la cea veşnică.

[16] Ce să înţelegem din acest *etc.* apărut în text? Că exista un final, un apolis arhicunoscut, cu care se încheia această rugăciune? Acest *etc.* mai apare de încă două ori în ediţia de faţă. În col. 1131, după: *Sanctificetur nomen Tuum* şi, prin care, se înţelege, că poporul rostea până la sfârşit rugăciunea *Tatăl nostru*, care era începută de către preot şi în col. următoare, în col. 1132, la sfârşitul rugăciunii preotului, după „per quem et cum quo Te decet gloria, honor". Se pare că ceea ce lipseşte în ultima citaţie este: „acum şi pururea şi în vecii vecilor", pentru că poporul răspunde cu *Amin*. Aşa s-ar putea explica şi apariţia lui *etc.* în cazul de faţă: finalul arhicunoscut al unui apolis.

[17] *Îndreptare ca sfinţenie*, pentru că e vorba de viaţa Sfinţilor, care mereu *s-au îndreptat*, *s-au întors* către Domnul.

cu a tuturor, care stau astăzi înaintea Ta într-o singură cântare, la altarul acesta sfânt, de aici şi în Ierusalimul ce ceresc.

Cu glas ridicat: Şi împreună cu aceştia şi pe toţi cei care, în multe feluri, au întărit Biserica Ta cea sfântă, care este de la o parte şi până la cealaltă a pământului, şi care au păstrat în linişte şi pace învăţăturile evanghelice şi apostolice, prin dumnezeieştii episcopi [*antistites divinos*], care drept au iconomisit cuvântul adevărului [*verbum veritatis*] şi au învăţat învăţăturile adevăratei evlavii [*dogmatibus verae religionis*]; prin sfinţii preoţi [*sacerdotes santos*], care au îmbrăţişat cuvântul vieţii şi în mod desăvârşit l-au purtat întru iconomisirea Tainelor Tale celor cereşti; prin cumpătaţii diaconi [*diaconos modestos*], care au lucrat Tainele Tale, cele curate şi împărăteşti, fără pată; prin adevăraţii credincioşi [*fideles veros*], care s-au ocupat de fapte şi lucrări vrednice de numele de *creştin*; prin corul fecioarelor [*choreas virginum*] şi a celor care s-au oprit de la împreunare şi care şi-au mortificat [trupurile], pentru ca să poarte întru mădularele lor viaţa Unuia Născut Fiu al Tău.

Şi astfel, învredniceşte-i pe toţi ai Bisericii, ca să fie o singură turmă cu cei din acel Ierusalim[18], împreună cu primii născuţi din ceruri, pentru ca împreună cu aceia să Te slăvim duhovniceşte, Dumnezeule Tată, şi pe Unul Născut Fiul Tău şi pe Duhul Tău cel Sfânt.

Poporul: Amin.

Preotul, cu glas scăzut: Aşadar, ajută, Doamne, pe cei care ajută Biserica Ta cea sfântă, pe cei care depun jurăminte [*votis*], pe cei care dau zeciuială [*decimis*], pe cei care slujesc şi fac daruri. Şi pe toţi cei care se roagă împreună cu noi şi pentru toţi aceia, pentru care ne-ai dat ca să ne rugăm, Doamne, Iubitorule de oameni [*amator hominum*].

Preotul, cu glas ridicat: Aşadar, dă vindecare desăvârşită [*curam perfectam*] şi mântuire deplină [*salutomque plenam*], tuturor celor care se îngrijesc de cei săraci, celor care se ostenesc pentru a-i hrăni pe orfani şi pe văduve şi celor care-i vizitează pe cei bolnavi şi neputincioşi. Răsplăteşte-le celor, care de acum umblă în

[18] Care este în ceruri, ceresc.

cele bune, celor care, cu adevărat, se bucură de cele nestricăcioase, căci Tu, Doamne, eşti Cel, Care ai făcut veacurile şi Care dai mare milă şi Ţie Ţi se cuvine cinstea, acum şi pretutindeni, şi Unuia Născut Fiului Tău.

Poporul: Amin.

Preotul, cu glas scăzut: Opreşte mânia împăraţilor, o, Împăratul împăraţilor [*Rex regum*] [şi] domoleşte furia soldaţilor! Războaiele [*bella*] şi revoltele [*seditiones*] le strică, surpă mândria ereticilor [*fastum haereticorum*] şi hotărârea judecăţii Tale să nu fie împotriva noastră, a celor care Te mărturisim, ci să fie peste noi iubirea Ta de oameni şi întoarce întru milă milostivirea Ta.

Preotul, cu glas ridicat: Liniştea şi pace care este la Tine, dă-o pământului şi tuturor celor care locuiesc pe el. Cercetează-l pe el prin bunătatea Ta şi prin lucrarea milostivirii Tale, prin întocmirea de vânturi bune şi liniştite, prin îmbelşugarea roadelor [pământului] şi prin recolte din destul şi prin mulţimea florilor.

Fereşte-l pe el de toată mânia loviturilor [*plagis furoris*[19]] şi de toate răutăţile nedrepţilor vrăjmaşi [*iniquis inimicorum*], atât duhovniceşti cât şi trupeşti, şi depărtează [de la noi] toate patimile cele vătămătoare, pentru ca neîncetat cântări de slavă [*hymnos gloriae*] să-Ţi cântăm Ţie şi Unuia Născut Fiului Tău.

Poporul: Amin.

Preotul, cu glas scăzut: La altarul acesta, şi în cel mai presus de cer, pomeneşte-i pe toţi cei care fac binele şi pe toţi cei care Ţi-a plăcut Ţie pe pământ. În primul rând, pe cea, cu adevărat, Sfânta Născătoare de Dumnezeu [*Sanctae Genitricis Dei*], pe [Înainte]vestitorul [*nuntii*] Ioan, Botezătorul [*Baptistae*] şi Înaintemergătorul [*praecursoris*], pe Petru şi pe Pavel şi pe toată ceata Apostolilor, împreună cu care este şi Ştefan [Protomartirul], şi mulţimea aceea a Mucenicilor, şi pe toţi aceia, care înainte de ei, cu ei şi după ei, au plăcut Ţie şi îţi plac Ţie.

[19] A plăgilor, a catastrofelor de tot felul îngăduite de Dumnezeu pentru păcatele noastre.

Preotul, cu glas ridicat: Şi în toată vremea, pe toţi cei care beau pe acesta[20], să-i uneşti pe ei cu cei aleşi şi cu casnicii Tăi, Cel care porţi neputinţele noastre [*infirmitatem nostram*], Doamne!

Uneşte-ne pe noi cu cei fericiţi, prin împărtăşirea de cele dumnezeieşti[21], şi primeşte darurile şi rugăciunile noastre înaintea tronului împărăţiei Tale cel mai presus de toate, pentru ca în toate războaiele şi neputinţele şi nevoile să avem îndrăzneală către Tine.

Căci, într-adevăr, păcatul nostru şi dreptatea noastră nimic nu sunt[22], înaintea vastităţii oceanului [de dragoste] şi a nesfârşitului milostivirii Tale.

De aceea, cu o singură inimă Te privim, Cel care dai fiecăruia răsplătiri pentru faptele lor cele bune şi cu toţii şi într-o singură adorare lăudăm împărăţia Ta şi a Unuia Născut Fiul Tău.

Poporul: Amin.

Preotul, cu glas scăzut: Pomeneşte, Doamne, pe toţi episcopii [*omnium episcoporum*], învăţătorii [*doctorum*] şi pe mai marii [*praesulum*] Sfintei Tale Biserici, care, de la Apostolul Iacov, episcopul şi martirul şi până în ziua noastră, au plăcut şi îţi plac Ţie.

Preotul, cu glas ridicat: Numără-ne [*insere nobis*], Doamne, între adevăraţii Tăi credincioşi şi între cei râvnitori pentru dreapta credinţă, şi dă-ne curăţia iubirii lor şi nu ne pedepsi pe noi, pentru faptele lor cele fără de vină.

Ci [dă-ne ca] să urmăm faptelor lor, pentru ca să ne împărtăşim de răsplata acelora şi de cununa biruinţei, care este pregătită unora ca acelora în împărăţia Ta cerească. Şi împreună cu aceia să-Ţi cântăm Ţie şi să-Ţi aducem slavă, [împreună] şi Unuia Născut Fiul Tău.

Poporul: Amin.

Preotul, cu glas scăzut: Pomeneşte, Doamne, pe toţi ce adormiţi [*omnium defunctorum*], care au adormit

---

[20] Adică Sângele Domnului.
[21] Adică de Sfânta Euharistie.
[22] Înaintea Ta. Nici păcatul nostru nu e atât de mare ca El să nu ni-l poată ierta şi nici dreptatea noastră nu e atât de mare ca să fie luată în seamă de către Domnul.

[*decubuerunt*] cu nădejdea Ta [*spe Tua*], întru dreapta credinţă [*in fide vera*].

Pe toţi cei înrudiţi [cu noi] şi pe care i-am pomenit, pe părinţii, pe fraţii şi pe învăţătorii noştri trupeşti şi duhovniceşti, şi pe cei pentru care s-a adus şi pe cei care au adus darul, jertfa aceasta, această sfântă jertfă.

Preotul, cu glas ridicat: Uneşte, Doamne, numele tuturor celor care s-au pomenit [acum] între Sfinţii Tăi, [şi-i fă să se sălăşluiască] întru fericita odihnă a celor care se veselesc şi se bucură întru Tine.

Nu le pomeni lor păcatele lor şi nici nu-Ţi aduce aminte de nebunia [*insipienter*][23] lor. Căci nimeni din cei legaţi de trup [*carni alligatus*] nu sunt curaţi [*innocens*] înaintea Ta.

Fiindcă numai Unul a fost văzut pe pământ fără de păcat, Iisus Hristos, Unul Născut Fiul Tău şi e singurul care a venit să facă legământ, prin a cărui milostivire şi noi am dobândit nădejde.

Poporul: De aceasta să ne umplem.

Preotul, cu glas scăzut: Păcatele noastre şi ale celor [care au fost] făcute cu voie, din ştiinţă sau din neştiinţă sau în taină, slăbeşte-le, fii milostiv [cu ei], Doamne, Iubitorule de oameni!

Preotul, cu glas ridicat: Şi umple-ne pe noi de nesfârşita pace, care vine de la iubirea Ta de oameni. Pentru ca să stăm fără înfruntare la dreapta Ta şi cu faţă deplină şi credincioasă să contemplăm strălucirea Unuia Născut Fiul Tău, la arătarea Ta cea de-a două, întru slavă, pe cer.

Pentru ca să auzim glasul acela, preafericit, care se va zice celor fericiţi: *binecuvântaţii Tatălui Meu, luaţi moştenirea împărăţiei cereşti* şi pentru ca astfel, cu toţii, să slăvim şi să lăudăm numele Tău, căci Ţie Ţi cuvine toată cinstea.

Poporul: Întotdeauna.

Preotul: Pace [tuturor!]

---

[23] *Nebunia* oamenilor mântuiţi înseamnă păcatele pe care le-au făcut şi de care au fost iertaţi de Dumnezeu, pentru că le-au spovedit şi de acestea s-au pocăit.

Poporul: Şi cu duhul tău!

3. Preotul frânge pâinea şi zice rugăciunea aceasta, înainte de Tatăl nostru.

Preotul: Tatăl tuturor şi Începutul cel mai presus de toate, Lumină veşnică [*Lux eterna*] şi Izvorul luminii [*Fons lucis*], Care iluminezi toată făptura cea dăruită cu raţiune, al Cărui glas ridică din pulbere pe cei slabi şi din gunoi ridici pe cei săraci, Care pe noi, cei care am fost căzuţi [*jactatos*], înstrăinaţi şi neputincioşi, ne-ai dat să fim chemaţi casnici şi fii ai Tăi, prin iubitul Tău Fiu, umple-ne pe noi de sfinţenia fiilor Tăi şi dă-ne acele nume, pentru că nu suntem vrednici ca să ne arătăm înaintea Ta.

Ca să nu fie înfruntată toată slujirea noastră şi toate faptele noastre, ci întru curăţia inimii, întru curăţia înţelegerii şi cu minte dumnezeiască, să putem acum să Te chemăm pe Tine, Dumnezeule, Părinte Atotţiitorule, Sfinte şi Cerescule, şi să-Ţi cerem şi să-Ţi zicem: Tatăl nostru care eşti în ceruri.

Poporul: Sfinţească-Se numele Tău [etc.] [şi următoarele, până la finalul rugăciunii].

Preotul: Eliberează-ne, Doamne, pe noi slujitorii şi fiii Tăi, de toate ispitele cele grele şi care ne luptă cu putere, şi de toate durerile trupului nostru şi ale sufletului, pentru ca să nu ne pierdem prin acestea. Păzeşte-ne pe noi de cel rău şi de toată răutatea şi de şiretlicurile lui cele vătămătoare [*technis ejus perniciosis*], căci Tu eşti Împăratul tuturor şi Ţie slavă Îţi aducem.

Poporul: Amin.

Preotul: Pace [tuturor]!

Poporul: Şi cu duhul tău!

Preotul: [Să stăm] înaintea [Domnului]!

Poporul: Înaintea Ta, Doamne!

Preotul: Caută, Doamne, spre poporul Tău cel credincios, căci înaintea Ta ne plecăm şi aşteptăm darul Tău şi privim spre darul Sfintelor Taine ale Unuia Născut Fiul Tău, Dumnezeule Tată!

Nu lua de la noi harul Tău şi nu ne scoate pe noi de la slujirea Ta şi de la participarea la Sfintele Tale Taine, ci ne pregăteşte pe noi, ca întru curăţie şi fără pată, să ne învrednicim de acest ospăţ [*convivio*][24].

Pentru ca, fără conştiinţă ruşinată [*conscientia inculpata*], să ne bucurăm întotdeauna [*semper fruamur*] de scumpul Său Trup şi Sânge [*Corpore et Sanguine Ejus pretioso*] şi întru viaţa veşnică şi fără de sfârşit să ne odihnim întru odihna cea duhovnicească şi să fim părtaşi ospăţului Tău împărătesc, pentru ca să Îţi aducem Ţie slavă şi laudă.

Poporul: Amin.

Preotul: Pace [tuturor]!

Poporul: Şi cu duhul tău!

Preotul: Harul Domnului să fie [etc.] [peste voi]…

Poporul: Şi cu duhul tău.

Diaconul: Să fim cu frică!

Preotul: Sfintele Sfinţilor [*Sancta Sanctis*]

Poporul: Un singur Părinte sfânt

Diaconul: Să stăm cu evlavie [*Stemus decenter*][25]!

---

[24] Şi iată sensul autentic al lui *a fi convivial* cu cineva! Convivialitea eclesială e cu mult mai mult decât convivialitatea ocazionată de şederea împreună la masă. Pentru că numai participarea tuturor la aceeaşi Liturghie şi împărtăşirea din acelaşi potir a multora ne face să fim împreună în aceeaşi viaţă, în aceeaşi bucurie, în aceeaşi nădejde. Pentru ca să fim convivi trebuie să avem aceeaşi credinţă, aceeaşi iubire şi să ne împărtăşim cu toţii din Sfintele şi de viaţă făcătoarele Taine, pentru ca aceeaşi credinţă, dragoste şi împărtăşire să ne lege într-o comuniune autentică, profundă, abisală.

[25] Adevărata decenţă este o virtute dumnezeiască şi nu o manifestare politicoasă, scoasă din contextul unei vieţi religioase. Un om manierat nu este, în mod neapărat, un om decent / evlavios, ci evlavia sau decenţa reprezintă starea noastră în faţa lui Dumnezeu, cum ne simţim noi când ştim că suntem cine suntem şi că stăm în faţa Celui Preasfânt, incomparabil de sfânt.

Poporul: Înaintea Ta.

Preotul: Ţie Îţi aducem mulţumire[26], Doamne, şi Îţi mulţumim din suflet, pentru că am cunoscut bunătatea Ta, căci dintru nefiinţă [*ex nihilo*] ne-ai adus pe noi şi ne-ai făcut ceea ce suntem, şi ne-ai făcut casnici şi fii ai Tăi prin Sfintele Tale Taine.

Şi Taina aceasta evlavioasă ne-ai poruncit-o nouă, pentru ca acestei mese duhovniceşti noi să ne învrednicim. Păstrează în noi, Doamne, darul Dumnezeieştilor Tale Taine [*depositum Mysteriorum Tuorum Divinorum*] şi fă-ne să mergem întru asemănarea vieţii îngereşti, pentru ca să avem viaţă şi să ne desăvârşim înaintea Ta. Să nu ne desparţi pe noi de Sfinţii Tăi, ci dă-ne nouă să săvârşim în mod desăvârşit voia Ta cea mare şi desăvârşită, pentru ca să fim pregătiţi de descoperirea deplinătăţii aceleia ultime şi să stăm înaintea măreţiei Tale şi, după dreptate, să ne facem părtaşi bucuriei împărăţiei Tale, prin harul, mila şi iubirea de oameni ale Unuia Născut Fiul Tău, prin Care şi cu Care Ţi se cuvine slava, cinstea, [etc.] [şi închinăciunea, împreună şi cu Duhul Sfânt, acum şi pururea şi în vecii vecilor].

Poporul: Amin.

Preotul: Pace [tuturor]!

Poporul: Şi cu duhul tău!

Diaconul: După [aceasta].

Poporul: Înaintea Ta, Doamne!

Preotul: Hristoase, Împărate al slavei şi Părinte care ai făcut veacurile, Jertfa cea sfântă, Arhiereule ceresc, Mielul lui Dumnezeu, Care ridici păcatul lumii [*peccatum mundi*], iartă păcatele poporului Tău şi nu-l lăsa ca să fie stăpânit de nebunie [*insipientias*].

Păstrează-ne pe noi prin comuniunea Sfintelor Tale Taine. [Depărtează de la noi] tot păcatul, fie cu cuvântul sau

[26] Se pare că înainte de această rugăciune se împărtăşea întreaga Biserică, pentru că aceasta e o rugăciune de mulţumire pentru primirea Sfintelor Taine.

cu gândul sau cu lucrul, pentru ca să ne bucurăm de intimitatea casei Tale.

Nu te depărta de la faţa noastră, ci păzeşte-ne trupul nostru prin Trupul Tău şi reînnoieşte sufletul nostru prin Sfintele Tale Taine şi binecuvântarea Ta, Doamne, să fie în tot omul nostru dinăuntru şi din afară, pentru ca să Te slăveşti în noi şi între noi şi de-a dreapta Ta să ne aşezi pe noi şi să avem binecuvântarea Tatălui Tău şi a Preasfântului Tău Duh.

Poporul: Amin.

Diaconul: Binecuvântat eşti Doamne!

Sfântul Ierarh Atanasie cel Mare

Despre Sfintele cărţi[27]

Se cuvine, aşadar, şi, pe bună dreptate, ca pe eretici să ni-i aducem aminte ca pe nişte morţi, care sunt în jurul nostru, pentru că avem pentru mântuirea noastră Cărţile dumnezeieşti.

Şi, mă tem ca nu cumva, după cum a scris Pavel corintenilor, nu puţini dintre cei mulţi, din cauza simplităţii şi a neştiinţei, să se mire de ticăloşia oamenilor şi, rămânând în această postură, să fie conduşi de ceilalţi, care se numesc pe ei înşişi *tăinuitori*, unii care înşală prin omonimia existentă în adevăratele Scripturi.

Căci aceştia îi cheamă şi îi ascultă, dacă există ceva ce îi nelinişteşte, referitor la toate şi de aceea eu m-am gândit să îţi scriu din această cauză, despre necesitatea şi folosul celor bisericeşti.

Şi, mai degrabă, la acestea mă gândisem, să mă fac folositor[28] şi să introduc în suferinţa mea chipul Evanghelistului Luca, zicând şi aceasta: cu adevărat, că cei, care şi-au păstrat stăpânirea de sine, au cunoaşterea[29] celor ascunse[30] şi amestecările acelea cu cărţile insuflate de Duhul Sfânt[31].

Şi acest lucru ne împlineşte, după cum şi predaniile Părinţilor, ale celor, care au fost martori oculari de la început şi ajutorul pe care ni-l face cuvântul lor – lucru trăit şi de unul ca mine – a dat pentru fraţii, care ţin de noi şi sunt încă învăţăcei, o şi mai mare ocazie, de a fi expuşi rigorilor legii şi ale Predaniei.

---

[27] Traducerea de faţă, din limba greacă veche, s-a făcut cf. Sfântul Atanasie cel Mare, *Epistula Festalis* XXXIX, TLG 014. 71. 4t. – 015. 76. 9t.

[28] Altora.

[29] Literal era vorba, despre *vorbirea celor ascunse*, de τά λεγόμενα ἀπόκρυφα.

[30] Cei, care nu mai sunt biruiţi de păcat, cunosc cele de taină ale Sfintei Scripturi. Curăţia e cheia de înţelegere a Sfintei Scripturi.

[31] În ceea ce priveşte pe μίξαι, acesta are, în primul rând, conotaţii sexuale şi aşa e şi folosit în alte contexte. Dar aici *amestecarea*, *unirea* cu cărţile Sfintei Scripturi e unirea cu Sfântul Duh din ele, cu înţelesurile luminoase, dumnezeieşti ale ei. Nu e vorba de o înţelegere a lor de la *distanţă*, ci de o *unire intimă* cu ele, de o unire adâncă cu acele înţelegeri, care ne ating persoana noastră în mod adânc, fiinţial.

Pentru că a fi credincios e – ca şi pentru tine – a avea dumnezeiasca Scriptură, cu scopul ca fiecare să treacă peste cele de jos ale păcatelor[32], pentru a fi curat şi a se bucura deplin, iarăşi, de cele pe care noi le-am reamintit.

De aceea, în Testamentul cel vechi, numărul cărţilor este de douăzeci şi două, şi aceasta însă, după cum ştim, e în acord şi cu învăţăturile, pe care evreii le-au moştenit, însă şi succesiunea şi numele lor sunt asemănătoare cu ale acelora: prima este *Geneza*, a doua *Exodul*, a treia *Leviticul*, şi după aceea e *Numerii* şi apoi *Deuteronomul*.

Şi următoarele sunt ale lui *Iisus al lui Navi* şi ale *Judecătorilor*, şi după ele aceea a lui *Rut*. Şi apoi urmează *patru cărţi ale Regilor*. Şi acelea sunt prima şi a doua, ca nişte cărţi, care vin la rând, apoi a treia şi a patra urmează în acelaşi fel pe primele.

După care vin *cartea întâia* şi *a doua a Paralipomenelor*, la fel, în cărţi, care urmează una după alta. Apoi cartea *I a lui Ezdra* şi *a doua*[33]. La fel, urmează acesteia iar după aceasta e cartea *Psalmilor*.

Şi urmează *Paremiile* (adică *Pildele lui Solomon* n.n.) şi *Ecclesiastul* şi *Cântarea Cântărilor*.

După acestea este şi *Iov* şi apoi *Profeţii*, urmând cei *12 Prooroci*, cu cărţile lor, una după alta şi, mai întâi, *Isaia*, *Ieremia* şi, împreună cu ei, a lui *Baruh*[34], *Plângerile* şi *Epistola*[35]. Şi, după aceea, a lui *Iezechiel* şi *Daniel*.

Acestea sunt în întregime cărţile, care se cuprind[36] în *Vechiul Testament*.

Iar despre *Noul Testament* încă, nu am început să zicem. Căci aici sunt acestea: *patru Evanghelii*, adică cele *după Matei*, *după Marcu*, *după Luca* şi *după Ioan*.

Şi după aceea urmează acestea, adică *Faptele Apostolilor* şi *Epistolele catolice*, numite şi *cele 7 ale Apostolilor*, adică: una a lui *Iacov* şi două ale lui *Petru*, apoi trei ale lui *Ioan* şi după aceea una a lui *Iuda*.

---

[32] Literal: ale abaterilor, ale hoinărelilor.

[33] Pentru noi e *Cartea lui Neemia*, care însă poartă numele şi de *Cartea a doua a lui Ezdra*.

[34] E interesant că pentru noi, *Cartea lui Baruh* e considerată între cărţile *necanonice*.

[35] *Ale lui Ieremia*. Şi aici e interesant, că *Plângerile lui Ieremia* le considerăm astăzi *canonice*, pe când, *Epistola lui Ieremia*, face parte dintre cele 14 necanonice redate în ed. BOR 1988 a *Bibliei româneşti*.

[36] *Care sunt aşezate*, era literal.

După aceea *Pavel Apostolul* are *14 epistole* şi şirul scrierilor sale e acesta: prima e *către Romani*, apoi are *două către Corinteni* şi după aceea *către Galateni*.

Şi urmează apoi, cea *către Efeseni*, apoi *către Filipeni* şi *către Coloseni* şi, după aceea, *două către Tesaloniceni* şi *către Evrei*.

Şi, cu trimiteri directe, avem pe cele *două către Timotei*, *una către Tit* şi, în cele din urmă, *una către Filimon*, şi apoi *Apocalipsa* lui Ioan[37].

Acestea sunt izvoarele mântuirii[38], aşa încât, cel, care a fost însetat să se poată îmbelşuga, din destul, prin acele cuvinte.

Numai în acestea e bunăvestirea învăţăturilor evlaviei. Şi pe nici una dintre acestea să nu o aruncaţi şi nici din acelea ce vă fac liberi! Şi despre acestea Domnul a zis saducheilor: „Vă înşelaţi, neştiind Scripturile şi nici puterea acelora", după cum şi acelor evrei, care refuzau să-L asculte le-a zis: „Cercetaţi Scripturile, căci acelea sunt care mărturisesc despre Mine".

Şi, într-adevăr, din această cauză, cu precizie[39] multă s-au stabilit, pe lângă acestea, şi *acele cărţi necesare*. Căci sunt şi alte cărţi, în afară de acelea, care nu sunt canonice, dar sunt *bine scrise*[40] şi, pe care, Părinţii le-au cunoscut drept unele, care sunt foarte apropiate acelora şi pe unele, care sunt de dorit, aşezându-le şi pe ele ca scrieri ale evlaviei, şi anume: *Înţelepciunea lui Solomon* şi *Înţelepciunea lui Sirah* şi *Estera*, şi *Iudita*, şi *Tobit* şi *Didahia*, numită *a Apostolilor* şi *Păstorul*[41].

---

[37] *Ordinea* cărţilor Vechiului şi ale Noului Testament, după cum se poate vedea, diferă cu mult, faţă de cea pe care o avem astăzi. Pentru Sfântul Atanasie, *Apocalipsa* făcea parte din canonul noutestamentar şi, ca atare, el vorbeşte de toate cele 27 de cărţi ale Noului Testament, neîndoindu-se că *Epistola către Evrei* e a Sfântului Pavel.
Nu dă numele celor doisprezece Sfinţi Prooroci vechitestamentari, nu aminteşte nimic de *Cartea Esterei*, dar include *cartea Sfântului Baruh* între cele *canonice*. Cartea e a Sfântului Iov, după Sfântul Atanasie iar Sfântul Pavel e situat după *Epistolele catolice* şi înainte de *Apocalipsă*, deşi, astăzi, epistolele sale urmează imediat după *Faptele Sfinţilor Apostoli*.

[38] Sfânta Scriptură, în întregime şi fiecare carte a ei, în parte, sunt izvor sau izvoare ale mântuirii, din care învăţăm, pe cele care ne sfinţesc viaţa. Izvorul de apă vie al Sfântului Duh izvorăşte din acestea şi trebuie să-l căutăm aici cu inimă curată, curăţită de erezie şi de păcat.

[39] Literal: cu acrivie.

[40] În ceea ce priveşte adevărul lor ele sunt *corecte*.

[41] E vorba de *Păstorul* Sfântului Herma. Observăm aici, cum Sfântul Atanasie include între *cărţile bune de citit*, atât cărţi canonice, ca Estera, necanonice vechitestamentare, dar şi creaţii ale epocii noutestamentare, ca *Didahia* şi *Păstorul*.

Şi, la fel iubindu-le, atât pe cele care sunt *canonice*, cât şi pe cele care sunt *bune de citit*, nicăieri să nu se gândească şi să nu se amintească *apocrifele*, după cum şi *cărţile eretice*, ci numai scrierile în care se câştigă acestea, adică se dă libertatea şi toate darurile acelui timp[42], după cum punerea înainte din vechime, da ocazia de a avea depărtare de toate cele, care ating[43] pe cele ale curăţiei.

[42] În care au fost scrise.
[43] Cu sens negativ aici: de a strica, de a altera credinţa şi curăţia vieţii.

Epistola către [Sfântul] Ammonie Monahul[44]

Toată frumuseţea şi curăţia sunt creaţia lui Dumnezeu, căci nimic, care să fie corupt şi necurat nu a creat Dumnezeu, după cuvântul: „căci Hristos este jertfă, întru miros de bună mireasmă duhovnicească, pentru mântuirea noastră”, după cum spune Apostolul.

Şi, din această cauză, diversele şi nenumăratele săgeţi ale Satanei şi neştiinţele în cunoaştere te pregătesc pentru a fi agitat, stânjenindu-te astfel lucrurile făcute de către fraţi iar acelora împrăştiindu-le gândurile, spre cele nefolositoare şi spurcate.

Dar tu poartă-le uşor pe acestea şi planul cel rău[45] se va depărta de la noi, cu ajutorul harului dumnezeiesc, care ne mântuieşte pe noi şi care ne va da o cunoaştere mult mai curată a acestor ţepuşe josnice[46].

„Dar toate sunt curate pentru cei curaţi, căci toate necurăţiile conştiinţa le arată de la sine”. Şi mă minunez de sofismele[47] diavolului, căci prin ispitele şi rănile rele pe care le face, gândurile sunt conduse în taină spre a face presupuneri, care par să fie ale curăţiei, dar sunt înţelese, mai apoi, ca *o intrare în rău* şi ca *un examen*.

Căci aici am arătat mai întâi, nefericirile adevăratei asceze şi mântuitoarea vieţuire şi slava celor care se stăpânesc pe ei întru toate. Căci aceştia, care îşi mişcă voinţa, fără ca să fie purtaţi cu ceva de cele care sunt folositoare vieţii, ies din starea de a fi căutători ai lucrurilor trecătoare şi prosteşti, pe care se cuvine să le respingă.

Fiindcă ce îmi veţi spune despre cei, care sunt iubitori de Dumnezeu şi evlavioşi, care au fiinţa lor curăţită de păcat şi care sunt afară de orice învinuire? Căci cei care s-au făcut

---

[44] Traducerea de faţă, din limba greacă veche, s-a făcut, cf. *Epistula ad Amun*, TLG, 013. 63. 1t. – 014. 71. 4 t. E vorba despre Sfântul Amonie din pustiul Egiptului.
[45] Al Satanei.
[46] Ispitele sunt momentele de solicitare satanică din care învăţăm, cum să ne alipim inima numai de Dumnezeu. Deşi suntem atraşi spre josnicii, înţelegem că voia lui Dumnezeu nu are nimic de-a face cu păcatul şi că singurul nostru *duşman* este *cedarea în faţa ispitei*.
[47] În greacă e τό σόφισμα şi se referă la *vicleniile*, la *gândurile false* dar prezentate nouă ca bune de către demoni. Când suntem *sofişti* suntem nişte oameni, care vrem să tulburăm minţile oamenilor, dar nu le dăruim nimic concret. Observăm cu multă încântare calităţile ample ale limbii greceşti în a exprima o realitate. Nuanţele sunt foarte multe şi, adesea, surprinzătoare.

pe ei înşişi de batjocură şi prin toate au devenit ca nişte miei care pleacă departe, duşi de mirosul lor şi de gurile care caută peste tot în jurul lor, iată că acum, toate pe care le-am avut şi am spus că sunt multe, acestea pântecele noastre le judecă şi de asemenea şi viaţa mea, pentru vieţuirea mea plină de cele rele [48].

Însă tu, „care faptele mâinilor tale te-au făcut om credincios la Dumnezeu", după cum spune dumnezeiasca Scriptură, cum să nu fii în stare de curăţia voinţei prin fapte, care sunt cunoscute de tine de la sine?

Iar noi, care „ne-am făcut neamul lui Dumnezeu", după dumnezeiescul Apostol, nu lucrăm pentru a ne face pe noi înşine fără de păcat? Dar nu putem face acestea de unii singuri! Căci mirosul urât al lucrării păcatului, care este impregnat în firea noastră, e cel, care se ridică să judece voinţa noastră cea rea. Fiindcă firea, căutându-şi împlinirea în altă parte, ca să ajungă la cele dintâi[49], trebuie să sufere toate acestea.

Dar fiindcă am vorbit împotrivă despre voinţa singură[50], cu cuvinte drepte, e mult mai bine, ca despre ceea ce facem împreună cu Dumnezeu, astfel să le purtăm, adică conform cu Evanghelia.

Căci aceasta „nu locuieşte în oamenii necuraţi, fiindcă stau departe de ea", fapt pentru care e necesar, ca toate aceste absurdităţi, să nu cumva să le căutăm, ca acestea să ne convingă până la urmă[51].

---

[48] Dar ideea, care transpare din ultima parte a acestei fraze spune ceva şi mai mult, că eu am stat în rele, am avut o stare în care mi-am căutat „liniştea" în rele. Nu numai că am trăit rău dar m-am şi bucurat de rău. Pentru Sfântul Atanasie, vieţuirea în păcat nu e o vieţuire *fără să ştii* sau *fără să vrei*. Răul nu se trăieşte inconştient. Răul se face cu conştienţă, chiar dacă conştienţa răului e foarte redusă.

[49] La firea curăţită de Sfântul Botez.

[50] Voinţa autonomă, care exclude pe Dumnezeu sau pe aproapele.

[51] Dacă căutăm să cunoaştem păcatul, demonii ne conving până la urmă, că el e ceva bun. Şi cei care au crezut, în puţinătatea lor de minte, că pot păcătui dar sunt aceeaşi de mai înainte, s-au înşelat amarnic, pentru că păcatul a început să locuiască în ei cu putere, pricinuindu-le mari dureri sufleteşti şi trupeşti.
Sfânta Evanghelie nu locuieşte în cei necuraţi, pentru că puterea ei, Sfântul Duh, nu poate locui în mijlocul necurăţiei inimii. Poţi citi Sfintele Evanghelii, mulţi o fac, chiar dacă nu sunt de-ai noştri, dar ei rămân la un nivel periferic al înţelegerii, căci înţelegerea e dată de Sfântul Duh, care intră în om numai datorită credinţei lui drepte şi a vieţii lui sfinte.
Nu Dumnezeu ne ascunde înţelepciunea, ci noi nu ne curăţim inima, pentru a o primi întreagă, din iradierea prea iubitoare a lui Dumnezeu.

Fiindcă mai întâi, cele scrise nu sunt pentru neştiinţa mea proprie, pentru şubrezenia mea[52], cea care este foarte violentă? Sau pentru cel, care are cuvântul dumnezeiesc?

Căci cine, din nou, face unele la fel [cu acestea n.n.], prin intermediul mâncărurilor, acela nu dezleagă nebunia aceea sau, mai degrabă, această dublă înşelare, căci s-a zis: „nu locuieşte în oamenii necuraţi, fiindcă stau departe”? Căci apoi, pentru ce a continuat şi a zis mai departe: „cu inima”?

Pentru că, aici este vorba de bogăţiile cele rele ale gândurilor păcătoase şi de celelalte căutări păcătoase. Şi împreună cu acelaşi Apostol, de ce ne învaţă, zicând: „Mâncarea nu ne face vrednici de Dumnezeu”?

Căci ceea ce s-a zis aici este binecuvântat astăzi, fiindcă firea ce ne judecă pe noi nu ne administrează şi pedeapsa[53]. Dar, poate, ca prin pedeapsă vindecătoare, ca şi din aceste două dureri, să te facă să scapi, mai presus de acele apărări ale păcatului[54]. Căci vieţii zguduite i se aduc poduri de scăpare, în fiecare dintre membrele noastre, ca unii ce ne hrănim în două moduri, în cele din urmă.

Fiindcă oaia îşi îndreaptă capul peste tot, într-un mod precis[55] şi aidoma îşi îndreaptă şi capul spre apă şi stomacul strânge, deopotrivă, cele două feluri de hrană. La fel se întâmplă şi aici cu ceea ce rezultă din acestea două.

Căci, o, Părinte iubitor de Dumnezeu, cum este acum păcatul, în faţa lui Dumnezeu, pe care l-a plăsmuit viaţa celor, care voiesc să se conducă de unii singuri şi care fac membrele lor să aibă două întrebuinţări[56]?

Fiindcă nu trebuie să te pregăteşti mai înainte pentru păcatele vrăjmaşe, după cum s-a zis? Nu cumva nu este un

---

[52] Literal: instabilitatea mea, starea mea de cochetare atât cu virtutea, cât şi cu păcatul.

[53] Adică, chiar dacă firea şi conştiinţa noastră ne mustră, nu suntem pedepsiţi imediat. Ci glasul fiinţei bolnave de păcat cere vindecarea, cere ieşirea din starea de boală, pe care a adus-o păcatul.

[54] Pe care noi le facem după ce păcătuim.

[55] Spre smocul de iarbă.

[56] Iniţial era vorba de o întretăiere de drumuri sau de două ieşiri. Cei care lucrează în trupurile lor şi binele şi răul întrebuinţează, în mod schizoid, propriul lor trup. Firea umană e făcută să aleagă binele, pentru că a fost făcută bună de Dumnezeu, care e Binele absolut. Tocmai de aceea spune Sfântul Atanasie, că o a doua întrebuinţare a trupului, spre rău, nu e proprie omului, ci e o urmare a pervertirii firi noastre prin păcate. Astfel nu avem două ieşiri (διεχόδους) axiologice, atât spre bine, cât şi spre rău, ci numai spre bine.

păcat să nu ne folosească adevărul, dacă lucrarea făcută de Creator are două funcţii în om[57]?

Pentru aceste întrebări, acestea le răspundem, zicându-le: De ce puneţi astfel de întrebări?[58] Căci în lege s-a zis – şi pe acestea Dumnezeu le-a permis – : „Creşte-ţi, vă zic, şi înmulţiţi-vă şi umpleţi pământul” (Fac. 1, 28).

Şi pe acestea şi Apostolul le învaţă, zicând: „Cinstită este nunta şi patul nespurcat”. Căci sunt două moduri de vieţuire[59]. Ce secret şi adulter, aşadar, a fost cel, care s-a poruncit aici?

După cum, la fel, şi din viaţa lor, despre cealaltă cale, nu se va cunoaşte şi nu se va descoperi cele două moduri de creştere?[60]. Căci, care glas poate spune „să nu existaţi”, în afară de faptul, când luptătorii sunt ucişi în luptă şi după lege şi primind laudă după vrednicia lor?[61]

Acest lucru este după adevăr şi cu multe cinstiri de la acei luptători, care sunt stăpâni, după vrednicie[62], de la stâlpii aceia cu bătrâneţi stăpânitoare şi afară de orice teamă [63].

Căci unul ca acesta, după ce face acest lucru, nu mai poate fi ca cei de sub timp, pentru că merge spre viaţa veşnică şi spre împreuna existenţă a sa [cu Sfinţii]. Iar de cuvântul aceluia şi de acesta să ne alipim.

„Fericit este cel, care în tinereţea sa, poartă jugul eliberării de firea sa, pentru a se face sărac cu duhul”[64].

Căci acestea au fost scrise împotriva plăcerii, „a celor desfrânaţi şi a adulterinilor” de către Apostol, ca să fie o pedeapsă a lor. Căci două sunt căile de urmat în viaţă în legătură cu acestea: una, aşadar, fiind mai aproape de calea

---

[57] Adică l-a creat cu trup şi suflet şi, în definitiv, cu două moduri de percepere a realităţii, de experiere a adevărului dumnezeiesc şi a realităţilor existenţiale.
[58] Literal: de ce folosiţi astfel de cuvinte?
[59] Adică viaţa de familie şi viaţa monastică.
[60] Creşterea de aici indică dezvoltarea spirituală a celor care trăiesc cununaţi religios şi a celor, care au depus voturile monahale. Comparând cele două vieţi, dar, mai ales, repere reale din cele două vieţi, din cele două moduri de vieţuire, vom observa cum s-au desăvârşit fiecare în parte.
[61] Se referă la mucenicie.
[62] „Stăpânii după vrednicie” sunt cei, care îşi stăpânesc trupul şi sufletul, adică sunt stăpâni peste patimi. Eşti prinţ, eşti şef al vieţii tale, dacă îţi sfinţeşti viaţa. Şi vrednica e tot una cu lipsa de luptă din partea patimilor, cu inima curată.
[63] Dumnezeieştii Părinţi sunt cei care laudă pe cei care se sfinţesc prin mucenicie. Vrednicia muceniciei e după adevărul lui Dumnezeu şi de aceea e mult lăudată de către cei Sfinţi. După cum observăm, Sfântul Atanasie numeşte sfinţenia, desăvârşirea: o stare peste care eşti stăpân şi în care trăieşti fără teama căderii.
[64] Literal: copil sărac. A te naşte ca un copil sărac de patimi, prin asceză, înseamnă a te simplifica, aţi sfinţi viaţa.

de mijloc şi care e mai săracă, de *căsătorie* vorbesc, iar a doua, de viaţa îngerească şi netrecătoare, adică *fecioria*.

Căci, dacă cineva este lumesc, acesta este căsătorit, căci aşa şi-a ales să fie, dar neavând prin aceasta niciun motiv de a fi bolnav[65]. Cu atât mai mult prin viaţa cea plină de daruri dumnezeieşti nu poate să ia vreo boală, ci ia, cele pe care le poate face, şi anume: „un rod de treizeci”.

Fiindcă şi cel care e Sfânt, după cum şi Puterile cele mai presus de ceruri, dacă şi acrivia celor dintâi şi cele două extreme ale căii el le va trece, de asemenea va avea şi harisme mult mai pline de minunare. Fiindcă plinătatea roadelor este o sută, după cele care se fac de către fiecare.

Iar de necurăţia de aici şi de disputele rele te-ai depărtat pe tine însuţi şi cu ajutorul cărţilor Sfinte te-ai dezrobit de cele vechi[66]. Dar a confirma acestea, o, Părinte, înseamnă a fi ca acelea însăşi, deşi suntem sub ele.

Căci în cuvintele apostoleşti, în Evangheliile învăţătoare de suflet, împreună suntem sfătuiţi, ca de altfel şi în Psalmi, să zicem: „Înviază-mă după cuvântul Tău”.

Şi cuvântul acesta, aşadar, şi adorarea Lui se face de către inimi curate. Căci acela vede lucrurile ca şi acel Proroc, care în ale sale cuvinte zicea: „Inimă curată zideşte întru mine, Dumnezeule” (Ps. 50, 11). Adică: nu mă lăsa în tulburările gândurile celor rele.

Căci iarăşi zice David: „şi duh stăpânitor orânduieşte întru mine” (Ps. 50, 11). Adică: ca nu cumva gândurile mele să ajungă de nestăpânit, ci puterea mea o întăreşte, prin lucrarea Ta, asemenea unei fundaţii bine întărite.

Dar acesta însă, care este şi omul care poate da sfaturi, spune cuvintele adevărului cu multă convingere, către acela care a întârziat : „voi cunoaşte călcările tale de poruncă din calea ta”. Şi având curajul, care vine de la Dumnezeu, acestuia tu îi vei spune relele sale luându-l deoparte şi atingând adevărul cu atenţie: „şi nedreptăţile asupra ta se vor întoarce”.

---

[65] Căsătoria nu e o oprelişte pentru sfinţenie. Au fost şi vor fi şi Sfinţi căsătoriţi, pentru că ceea ce contează e dorinţa neîntreruptă pentru Dumnezeu şi fapta bună.

[66] Nu numai necurăţia fizică şi sufletească trebuie eradicate, ci şi disputele pentru cele trecătoare, care sunt o urmare a păcatelor. Însă numai prin dreapta învăţătură dumnezeiască poţi ieşi din bezna patimilor. Nici asceza fără învăţătură dreaptă, dar nici învăţătura dreaptă fără asceză. De fapt, luptându-te cu patimile înţelegi cărţile Sfinte şi înţelegând cărţile Sfinte, capeţi noi puteri pentru faptele bune. Te lupţi şi înţelegi, înţelegi şi te lupţi pentru curăţirea ta de patimi.

Astfel să se facă acela, aşadar, faţă de cei care vieţuiesc rău, făcându-se unul, care se nevoieşte să îi înveţe pe ei, ca prin inimă bună, să le spulbere îndoielile avute de ei, prin „duhul stăpânitor” pe care îl are şi să îi facă să fie întăriţi.

Şi astfel, cu siguranţă, că adevărul se va putea cunoaşte, şi îl vom avea pe acela cu totul şi nemişcat, în Hristos Iisus Domnul nostru, cu slava Tatălui şi împreună cu stăpânirea Duhului Sfânt, în vecii vecilor. Amin.

Pentru ce a fost numit Melhisedec, fără tată, fără mamă şi fără genealogie?[67]

Istoria lui Melhisedec

În timpul acela a trăit o împărătească numită Salim, după al cărei nume s-a numit şi oraşul ei de reşedinţă. Aceasta a născut pe Salaad şi Salaad a născut pe Melhi. Şi Melhi a avut o fată al cărei nume era ca al acelei împărătese şi anume Salim.

Şi acesteia i s-au născut doi fii: unul se numea Melhi iar celălalt Melhisedec. Iar tatăl lor se numea Ellin şi fusese lăsat[68] drept jertfă, după cele care erau legiferate idolilor.

Însă, în acel timp, tocmai când trebuia să se jertfească idolilor, s-au adunat norii pe cer. Şi acela era menit să fie jertfit de 12 oameni, care aşteptau acest lucru. Şi a zis Melhi regelui aceluia, despre fiul său Melhisedec:

„Ia împreună cu tine din copiii care îţi sunt robi şi du-te la turma vitelor şi prinde-mi 7 viţei, ca să jertfim zeilor. Dar dintre ei să nu fie Melhisedec, căci gândesc, că har dumnezeiesc a căzut peste el pentru această cale şi acesta îndreaptă ochii lui către cer, spre privirea soarelui. Şi pune-l pe acesta să ştie despre lună şi despre stele. Şi, în sinea lui să apară gânduri ca acestea: < Dacă Cineva a făcut cerul, pământul, marea şi stelele, Aceluia I se cuvine a I se aduce jertfă, din cele făcute de El >.

Căci pentru mine e de la sine înţeles[69], că sunt făcute semnele cerului, pentru că Ziditorul lor, deasupra acelora Se odihneşte[70].

---

[67] Traducerea de faţă, din limba greacă veche, s-a făcut, *cf.* PG 28, col. 525-529, apud. TLG, #074 28.525. 1t. - #075 28. 533. 5t.

[68] Literal: abandonat, lăsat fără niciun ajutor din partea cuiva. Se exprimă aici situaţia acelui om, care fusese ales să fie sacrificat zeilor şi a cărui situaţie nu putea fi schimbată de nimic şi de nimeni. Lupta cu inexorabilul din lume păgână, cu acel implacabil artificial, dictat de tradiţiile păgâne.

[69] Este evident, este mai mult decât sigur.

[70] Dumnezeu Îşi are lăcaşul mai presus de orice creaţie a Sa. Dumnezeu e cu totul altceva decât creaţia Sa. Acesta deducea existenţa lui Dumnezeu tocmai din aceea, că El nu poate fi găsit nicăieri, pentru că depăşeşte toate şi umple toate. Dumnezeu transcende universul creat. Şi tocmai, pentru că El nu poate fi găsit undeva, acesta deduce că e mai presus de toate. Dacă ar fi fost din lume, imanent, bineînţeles că nu putea să transceandă lumea şi să fie creatorul ei. Dar, pentru că Dumnezeu e mai presus de tot ce există, atunci El e Ziditorul lumii,Creatorul şi Orânduitorul ei.

Şi Acesta este fără spurcăciune[71], nevăzut, nemuritor, singurul Dumnezeu, Care există în cer şi pe pământ, Cel care e cunoscătorul blasfemiilor din inimi.

Acesta este adevăratul Dumnezeu! Lui I se cuvine a I Se dărui jertfa. Eu nu mă îndepărtez de tatăl meu şi gândesc ca şi el. În acelaşi fel o să mă auzi şi pe mine vorbind.

Dar nu ucide pe Melhisedec, nici nu-l lepăda. Căci iată, aceluia, tatăl său îi zice: „Unde sunt viţeii?". Şi Melhisedec zice aceluia: „Nu mânia tată pe rege, dar ascultă-mă!". Zi-i lui: „Ce ai a zice, zi în cuvinte puţine!".

Căci Melhisedec zice: „Iată darul pe care noi l-am adus, să nu-l dăm pe acesta acelor zei în care credeţi; căci aceia nu mi se par a fi zei.

Ci, mai degrabă, să aducem jertfă Aceluia, Care Se odihneşte peste ceruri, căci Acela este Dumnezeul dumnezeilor. Iar, dacă pe tatăl aceluia te mânii, el spune aceluia care se supără[72]: „Îţi zic ţie: mergi şi adu aceasta[73]! Fă aceasta şi nu mai sta în cumpănă!".

Şi, din nou, acesta a fost eliberat[74], din cauza lui Melhisedec. Şi s-a dus acesta în turma vitelor şi a luat un dar regelui Salimului.

Şi, odată cu darul, l-a trimis şi pe Melhi[75], către cetatea Salimului. Iar către femeia lui a trimis să se zică aşa: „Iată aducem, ca dar, pe unul dintre fiii noştri".

Şi femeia lui, când a auzit aceasta, l-a plâns pe fiul ei cu amar. Şi a cunoscut, că bărbatul ei a vrut să fie iertat de către rege, pentru a nu fi omorât Melhisedec, fiindcă în acest fel l-a putut cumpăra pe el, ca să nu fie jertfit.

Şi ridicându-se aceasta, s-a dus la împărăteasă şi i-a zis: „Vai mie, că am obosit de atâta, cât m-am muncit fără nici un rost!". Dar văzând-o pe aceea regele, i-a zis ei: „Nu mai plânge, căci i-am primit aici pe amândoi! Şi, dacă sunt acum ai mei, eu pot să-mi aleg pe care unul, pe care îl doresc şi îl voi aduce jertfă pe acela, pe care îl vrea zeii noştri.

---

[71] Fără corupţie interioară, adică Unul, Care nu cunoaşte păcatul, Care nu are răul în firea Sa.

[72] Adică regelui. Observaţi acest schimb de replici ca din partea lui Melhisedec, pe care îl găsim în gura tatălui său. El vorbeşte atât pentru fiul său, cât şi pentru sine. E în acelaşi timp vestitorul opiniei sale şi a opiniei fiului său şi crede că fiul său are o menire aparte din partea lui Dumnezeu.

[73] Adică să aducă jertfă lui Dumnezeu şi nu zeilor.

[74] Ellin, tatăl lui Melhisedec.

[75] Pe primul dintre fiii săi.

Iar dacă sunt acum ai tăi, vei alege pe cel pe care îl vei dori şi pe care l-ai iubit ca pe acela. Şi acum, care crezi că trebuie izbăvit de preoţi?”.

Şi sorţul a căzut, prin alegerea împărătesei, pe Melhisedec, pe care aceasta îl iubea.

Iar regele Salimului a cinstit pe acela, pentru femeia lui, pentru că a dat pe fiul lui ca să fie adus jertfă; căci înfricoşarea zeilor căzuse peste el.

Şi a mers Melhisedec şi a luat şapte viţei şi, pentru că tatăl său obţinuse eliberarea sa, acesta s-a dus în templul idolesc al celor 12 zei şi l-au adus jertfă împreună cu copiii altor părinţi, care veniseră acolo.

Şi aceia erau 300 la număr, afară de mamele lor iar berbecii şi oile erau nenumărate şi pe acestea le-a pregătit degrabă pentru jertfă.

Iar mama lui Melhisedec, adică Salim, a rămas în locul acela, şi a ridicat glas mare şi a zis către Melhisedec: „Nu plânge pe fiul tău, căci după această greutate el va depărta cuţitul de jertfă”.

Şi acesta auzind-o pe mama lui strigând asemenea cuvinte, i-a zis ei: „Când se va întâmpla cu mine aceasta?”.

Şi ridicându-se a mers în muntele Taborului. Însă mama lui s-a ridicat şi a mers în templul idolilor şi a văzut mai înainte pe acel fiu şi cuţitul de jertfă şi întreg neamul ei.

Iar Melhisedec urcând muntele Taborului şi-a plecat genunchii şi a zis:

„O, Doamne, Dumnezeul tuturor, Făcătorul cerului şi al pământului! Tu m-ai chemat doar pe mine la adevărul lui Dumnezeu şi mi-ai dat să aud clipa aceasta şi porunca aceasta atât de mare, de a aduce jertfă pe fratele meu Melhi, pe care Iadul l-a luat şi l-a înghiţit pe el”.

Şi a ascultat Dumnezeu pe Melhisedec şi îndată i-a dat lui să fie în stare să lucreze pământul şi să se întărească acela, stăpânind tot neamul lui Melhi, împreună cu toate cetăţile lui şi nu numai oamenii, statuile, templele, animalele sau lucrurile, care erau prin oraşe, ci tot ceea ce exista în ele.

Şi coborând atunci Melhisedec din muntele Taborului, pentru că Dumnezeu îl ascultase pe el, cu frică mare se uita înapoi spre munte.

Apoi a mers, astfel, prin mijlocul unei păduri, cu tărie în sine, şapte ani de zile. Şi el a ajuns în acest timp gol, aşa cum ieşise din pântecele mamei sale iar unghiile îi erau la o

palmă de pământ şi părul capului său era până la talie iar pielea spatelui i se făcuse asemenea unei carapace.

Mâncarea lui erau fructele copacilor şi apa lui era apa de izvor, atunci când le avea.

Şi după aceşti 7 ani de zile a auzit un glas Avraam, care i-a zis: „Avraame, Avraame!”. Şi a zis Avraam: „O, Domnul meu!”

Şi i s-a zis: „ Ia-ţi haina de deasupra pe tine şi ia cu tine şi o a doua haină, una scumpă şi aleasă şi mergi în muntele Taborului şi strigă de trei ori: „Omule al lui Dumnezeu!”.

Şi omul acela va veni degrabă. Însă, să nu te înfricoşezi de el, nici de veşmântul lui, nici de unghiile lui, ci îmbracă-l pe el şi vei fi binecuvântat de către acela.

Şi a făcut Avraam după cele rânduite lui de către Domnul şi s-a urcat în muntele Taborului şi a venit în mijlocul pădurii şi a strigat de trei ori: „Omule al lui Dumnezeu!”.

Şi a venit Melhisedec şi l-a văzut pe el Avraam şi s-a înspăimântat. Şi i-a zis lui Melhisedec: „Nu te teme, ci spune-mi cine eşti şi ce vrei?”.

Şi i-a zis Avraam: „Domnul m-a rânduit să-ţi aduc îmbrăcămintea aceasta şi să te strig, ca să fiu binecuvântat de către tine”.

Iar Melhisedec i-a zis lui : „Auzi Doamne pe cel, care ai rânduit să vină la mine şi aşa să faci cu el!”.

Şi s-a făcut cu Avraam, ceea ce Domnul rânduise pentru el. Şi a şezut Melhisedec în muntele Taborului şi, după trei zile, a luat cornul cu ulei şi a împlinit[76] cele zise de Dumnezeu, zicând lui acestea: „Să fii binecuvântat de către Domnul, Cel Prea Înalt, cât şi cei care poartă numele tău până la sfârşit, şi să audă toţi, că numele tău, acum „Avram”, va deveni în cele din urmă „Avraam”.

Şi a fost din nou un glas către Avraam şi acela i-a zis: „Vorbeşte, Tu, Domnul meu!” Şi Domnul i-a zis lui: „Nu se va sfârşi[77] de pe pământ neamul lui Melhisedec, ci se va numi fără tată, fără mamă, fără genealogie, neavând un început al zilelor şi niciun sfârşit al vieţii, asemenea Fiului lui Dumnezeu, rămânând arhiereu în veac. Şi l-am iubit pe el, căci a fost iubit de Fiul Meu, Cel Prea Iubit.

---

[76] Sensul real era acela de a confirma, de a stabili cele spuse de Dumnezeu.
[77] Literal: nu va trece.

Căci a păzit[78] poruncile Mele şi le va păzi în veci. Căci acesta nu are slava, care există mai dinainte de a fi timpul şi nici existenţa aceea [proprie numai lui Dumnezeu], fiindcă nu a fost cunoscută de nimeni din cei care au venit întru fiinţă şi care nu are genealogie, nici tată, nici mamă. Ci acestea se spun, că e fără tată, fără mamă şi fără genealogie, pentru că prin aceasta el a plăcut lui Dumnezeu, rămânând arhiereu în veci”.

Căci astfel s-a întors Melhisedec către Avraam, venind cu vinul împăraţilor, dăruindu-i drept mărturie potirul de vin cel nevăzut şi frângându-i lui o bucată de pâine şi poporului său dându-le cu adevărat, căci se numeşte „slujire” până în zilele noastre.

Şi acestea toate s-au petrecut după chipul asemănării Fiului lui Dumnezeu şi acestea sunt cele pe care le-a adus harul.

Căci acestea s-au făcut, mai întâi, tipuri ale acelei Jertfe, pe care a săvârşit-o Mântuitorul, ca o Sfântă punere înainte (τῇ ἁγίαν προσφοράν).

Pentru aceasta se zice: „Tu eşti arhiereu în veac după rânduiala (τὴν τάξιν) lui Melhisedec”, adică conform cu tipul, după care se săvârşeşte Sfânta punere înainte, după cum a făcut şi Avraam.

Şi, în acest mod, socotind cu adevărat, după asemănarea Patriarhului Avraam, şi Sfinţii Părinţi s-au adunat în Sinod, în oraşul Niceea şi au fixat credinţa, fiind cu toţii 318 Sfinţi Episcopi[79]. Pentru care, Dumnezeului nostru I Se cuvine lauda, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

---

[78] La propriu aici avem un verb care se traduce literal prin „a lătra împotrivă”. Sfinţii sunt câinii de pază ai poruncilor lui Dumnezeu. Ei apără cu credincioşie comoara adevărului Stăpânului lor.

[79] E vorba de primul Sinod Ecumenic şi de numărul Sfinţilor Părinţi sinodali.

Sfântul Ierarh Ambrozie al Milanului

Rugăciunea de exorcizare a Sfântului Ambrozie al Milanului[80]

Doamne Atotputernice, Cuvântul lui Dumnezeu Tatăl, Hristoase Iisuse, Dumnezeule şi Doamne al întregii creaţii, Cel care ai dat Sfinţilor Tăi Apostoli să calce peste şerpi şi peste balauri; Care între alte minunate porunci ale Tale ai socotit să porunceşti: pe demoni să-i scoateţi (Mt. 10, 8); a Cărui putere face viu, pe când Satana a căzut din cer ca un fulger; cu stăruinţă mă rog numelui Tău celui înficoşător şi cutremurtăror, ca slăbiciunii mele celei mari, să-i dai iertarea tuturor păcatelor, îndrăzneală şi să o consideri vrednică de darul Tău, ca braţul puterii Tale să ne apere de atacul acestor demoni răi (*crudelem draconem*) şi să ne întărească şi mai mult în credinţă şi nădejde.

Iată, te jur pe tine, duh al întregii murdării, al întregii înşelătorii (*phantasma*), al tuturor atacurilor Satanei, cu puterea numelui lui Hristos, Care după botezul Său în Iordan a fost dus în pustiu şi a năruit sălaşul în care şedeai tu.

Căci, Celui care a făcut margini pământului, spre lauda slavei Sale, tu îi aduci împotrivire şi prin oamenii răi, nu puţinătăţii omeneşti [îi aduci luptă], ci chipului Dumnezeului celui atoputernic şi înfricoşător.

Pleacă-te dar lui Dumnezeu, Care te-a umilit pe tine prin virtutea slujitorului său Iov.

Pleacă-te lui Dumnezeu, Care pe tine şi pe armata condusă de tine a lui faraon, cu toată slava ei a scufundat-o în adânc prin robul Său Moise.

Pleacă-te lui Dumnezeu, Care a pierdut prin Daniel pe copiii acelora, care slujeau lui Bel şi se închinau demonilor.

Pleacă-te lui Dumnezeu, Care prin preacredinciosul Său David a pus pe fugă [duhul] din regele Saul, prin cântări duhovniceşti (*spiritalibus canticis*).

Pleacă-te lui Dumnezeu, tu, cel care ai fost judecat în Iuda vânzătorul (*Juda traditore*).

---

[80] Traducerea noastră a fost făcută din limba latină, *cf.* PL 17, col. 1019A-1020C.

Căci aduc acum, ca şi atunci, bătăile dumnezeieşti (*divinis verberibus*) asupra ta, arătându-ţi ţie legiunile tale, care strigau înfricoşate: „Ce este nouă şi Ţie, Iisuse, Fiul lui David? Ai venit mai înainte de vreme ca să ne munceşti (*torquere*) pe noi? (Mt. 8, 29).

Teme-te dar de flăcările acelea veşnice (*flammis perpetuis*), care vor fi la sfârşitul veacurilor, pentru cei care vor fi găsiţi nedrepţi. Căci [li se va spune acelora: „duceţi-vă de la Mine] blestemaţilor, în focul cel veşnic, pe care Tatăl Meu l-a pregătit diavolului şi îngerilor lui" (Mt. 25, 41).

Căci pentru cei nedrepţi ai tăi şi pentru îngerii tăi este viermele, care niciodată nu moare.

Pentru tine şi îngerii tăi este pregătit focul cel nestins (*inexstinguibile incendium*).

Pentru că tu eşti blestematul, tu eşti izvoditorul omorurilor, tu eşti cel care vinzi gândul incesturilor, tu eşti capul blestemăţiilor, tu eşti învăţătorul lucrurilor celor rele, tu eşti cel care iniţiezi în erezii, tu eşti inventatorul tuturor scârnăviilor (*obscenitatis*).

Ieşi dar necredinciosule, ieşi omorâtorule, ieşi împreună cu toată înşelătoria (*fallacia*) ta!

Căci oamenii sunt templul unde voieşte să locuiască Dumnezeu. Fiindcă pentru care zi, tot întârzii [în oameni]?

[Căci în aceştia este locul] slavei lui Dumnezeu Tatăl, Atotţiitorul, în faţa Căruia tot genunchiul se pleacă.

Este locul lui Iisus Hristos, Care pentru oameni sângele Său Şi-a vărsat.

Este locul Sfântului Duh, Care, prin Fericitul Apostolul Său Petru, S-a arătat în cazul lui Simon, Care a pedepsit înşelătoria ta în Anania şi Safira, Care te-a lovit în regele Irod, ce nu a dat slavă lui Dumnezeu, Care, prin Apostolul Său Pavel, a stricat întunericul orbirii adus de tine prin vrăjitorul cel viclean şi, prin învăţătură, a scăpat pe cei conduşi de cuvintele ghicitoarei cu duh pitonicesc.

Depărtează-te dar acum! Depărtează-te înşelătorule (*seductor*)! Căci locul tău e în pustiu, acolo unde sunt şerpi ca şi tine. Umileşte-te, cutremură-te!

Căci acum e timpul să te depărtezi. Căci iată, Domnul, Care stăpâneşte vine şi focul cel viu arde înaintea Lui şi îngrădeşte repede pe duşmanii Săi.

Căci, dacă acum înşeli pe oameni, pe Domnul nu poţi să-L batjocoreşti.

Ieşi dar din aceştia, căci de ochii Lui nimic nu este ascuns!

Ieşi din aceştia, căci puterea Lui a făcut toate!

Ieşi din ei, căci ţie şi îngerilor tăi vi s-a pregătit gheena cea veşnică, de gura Aceluia, din care iese o sabie cu două tăişuri.

Căci Acela va veni întru Duhul Sfânt, ca să judece lumea (*saeculum*) prin foc. Amin!

Sfântul Ierarh Proclu al Constantinopolului

Cuvântarea întâi. Laudă pentru Prea Sfânta Maria, Născătoarea de Dumnezeu[81]

Sărbătoarea feciorie, fraţilor, cheamă astăzi limba noastră către laudă, asemenea unui cântăreţ. Sărbătoarea de astăzi adună acum, la un loc, bunuri comune şi, pe deasupra, pe bună dreptate, într-adevăr, foarte bune.

Căci sărbătoarea aceasta uneşte[82] temeiul înfrânării, care este o laudă, mai degrabă, pentru partea femeiască, decât o laudă a femeii[83], datorită acelor fapte, pentru care Ea este, în acelaşi timp, *Maică* şi *Fecioară*.

Şi este foarte iubită şi minunată această întâlnire[84].

Căci, iată, pământul şi marea, cu supunere, în două s-au despărţit! Aici, într-adevăr, ascultarea navighează blând pe spatele smereniei, cea care duce lesnicios adevărata urmă a călătorului.

Saltă natura. Acum neamul omenesc se bucură, dat fiindcă şi femeile sunt lăudate. Dănţuieşte conducătorul oamenilor şi natura, căci şi fecioarele au laudă: „căci unde s-a înmulţit păcatul, acolo a venit din belşug şi harul” (Rom. 5, 20).

Acesta[85] ne-a venit, fiindcă Sfânta, de Dumnezeu Născătoarea şi Fecioara Maria, a venit întru acel tezaur nepătat al feciorie, raiul duhovnicesc al Celui de-al doilea Adam, laboratorul unirii firilor, folosul binefăcătorului schimb, locuinţa, în care Însuşi Cuvântul S-a făcut trup[86], rugul[87] născător de viaţă (Ieş. 3, 2).

---

[81] Traducerea noastră s-a făcut din limba latină, cu câteva referinţe şi din limba greacă veche, *cf.* PG 65, col. 679-691.
[82] *Continet*. Are sensul şi de „a ţine laolaltă”. În Prea Curata se bucură şi fecioarele, dar şi femeile, mamele. Sărbătoarea Ei este un temei al înfrânării, atât pentru unele, cât şi pentru celelalte.
[83] În general.
[84] Această împreună locuire a feciorie şi a maternităţii în Maica Prea Curată.
[85] Se referă la venirea harului dumnezeiesc.
[86] Aşa am tradus sintagma: *carnem desponsavit*.
[87] *Rubus*, literal, înseamnă: „zmeuriş” sau „măceş”. Dar, pentru că în text se indică Ieş. 3, 2, folosim pe „rug” din ed. BOR 1988.

Căci focul dumnezeieştii naşteri nu a mistuit-o. Cu adevărat, acel nor uşor (Is. 19,1), care şade deasupra Heruvimilor purtând trup. Lâna cea mai curată (Jud. 6, 37), ploaia cerească, din care Păstorul oilor S-a îmbrăcat cu trup.

Despre Maria zic, Roabă şi Mamă, Fecioară şi cer, unicul pod al lui Dumnezeu către oameni[88]. Înfricoşătoarea întrupare a avut loc ca într-un război de ţesut, în care, în mod inefabil, într-o oarecare măsură, raţiunea unirii i-a lucrat această tunică, al Cărei ţesător, cu adevărat, a fost Sfântul Duh.

Legătură, virtute adumbrită din înălţime, nor, vechea lână a lui Adam, pânză, nepătată întrupare[89] a fecioriei, suveică[90] de ţesut, purtătoarea harului nemăsurat, în sfârşit: Născătoarea [de Dumnezeu], Care pe Cuvântul L-a auzit neclintit.

Cine a văzut, cine a auzit de Întruparea lui Dumnezeu Cel nemărginit în pântece şi, pe deasupra, Acela anume, pe Care nu-L pot încăpea cerurile? Căci niciunul nu poate spune îngustimea, în care pântecele Fecioarei L-a cuprins.

Cel mai înainte de veci din Femeie Se naşte, nu numai Dumnezeu, dar nici numai om fără întinăciune. Căci naşterea Ei fusese uşa, prin care păcatele de multă vreme au fost scoase afară, de mântuirea venită prin uşă[91].

Căci, unde şarpele veninul a aruncat, prin pătrunderea neascultării (Fac. 3, 6), în acelaşi loc şi Cuvântul, prin acceptarea ascultării, trupul Său Şi l-a făcut templu. De unde păcatul acela de la început a făcut să se nască Cain (Fac. 4, 1), de acolo S-a născut Mântuitorul Hristos, fără a ieşi din sământă[92].

Nu S-a ruşinat Bunul Dumnezeu a se naşte din Femeie. Căci Viaţa era, în acest fel, zămislită[93]: nici aducând vătămare[94] pântecului, Care a primit-o, dar nici nu S-a socotit El Însuşi născut în mod ruşinos.

---

[88] „Dei ad homines unicus pons” – col. 682; „ή μόνη Θεοῦ προς ἀνθρωπους γέφυρα” – col. 681.

[89] *Caro* = carne. Dar n-am vrut să evidenţiem aici elementul material, ci faptul, că Prea Curata e fiinţa aceia nepătată.

[90] Vargă

[91] *Uşa* sau *poarta* de la Iez. 44, 2.

[92] Bărbătească.

[93] *Moliebatur*, de la *molior, iri, itus sum*, verb la ind. imp. pasiv, pers. a III-a, sg. = a pune în mişcare, a dărâma, a construi, a ridica, a forma, a provoca, a produce. Am ales forma din text, pentru că e vorba de Fiul lui Dumnezeu şi nu de cineva oarecare.

[94] Putea fi tradus şi cu sensul figurat al subst. *labes, is*: ruşine, dezonoare.

Căci, dacă nu a rămas Mama Fecioară, nici nu este curat omul, Care S-a născut, nici nu este naştere minunată[95].

Dar dacă, după naştere, a păstrat, fără îndoială, fecioria, cum nu va fi Dumnezeu din nou şi minunea, cum nu se poate spune?

Nu este născut prin stricăciune. Căci nu a oprit a se închide uşile intrării, după cum lui Toma i-a unit naşterea Sa de vedere[96], la care acesta a exclamat şi a zis: „Domnul meu şi Dumnezeul meu!"(In. 20, 28).

O, omule, cred, că nu această naştere trebuie să te ruşinezе! Deoarece, aceasta a fost lucrarea, prin care s-a săvârşit mântuirea noastră.

Căci, dacă nu a fost născut din Femeie, cu siguranţă, nici nu a fost înfruntată[97] moartea. Căci, dacă trupul Său nu a învins moartea, nu e nici El Acela, Care a distrus moartea şi nici nu a distrus „pe cel, ce a avut stăpânirea morţii, adică pe diavolul" (Evr. 2, 14).

Arhitectul întru nimic nu este dezonorat, când locuieşte într-o casă pe care a creat-o[98] el însuşi. Şi nici lutul colorat de olar, căci acel vas pe care l-a făcut, nu-l va remodela[99]. Deci nici pe Acela, Care este Dumnezeu preacurat de toată spurcăciunea şi Care din pântece feciorese a ieşit[100].

Căci Cea care era mai prejos decât toţi oamenii[101] a zămislit[102] chipul aproape căzut[103], căci din Ea, Domnul nu a strâns şi nu a luat vreo pată.

---

[95] *Partus mirabilis*.

[96] Adică Domnul Hristos i-a dat Sfântului Toma posibilitatea să vadă, după Învierea Sa din morţi, că El e, după Înviere, Acelaşi cu Cel, Care S-a Născut din Prea Curata Fecioară şi a vorbit cu el, timp de trei ani şi ceva de zile.

[97] *Oppetivisset* e o formă veche de perfect sincopat şi îl luăm de la *oppeto, ere, ivi (ii), itum* = a merge înainte, a înfrunta.

[98] Mot à mot era „a da afară, a alunga cu forţa, a azvârli, a împinge înainte", de la vt. *extrudo, ere, trusi, trusum*. Creaţia umană e o scoatere la lumină, cu alte cuvinte, a ceea ce este în mintea şi în inima noastră. Nevoia de a crea e o nevoie interioară.

[99] Refingit, de la vt. reficio, ere, feci, fectum, care are şi sensul de a abroga, a anula.

[100] *Prodierit* de la vt. *prodeo, ire, ii, itum*, un alt perfect sincopat.

[101] E o aluzie discretă la textul de la Lc. 1, 38: „Iată Roaba Domnului. Fie mie după cuvântul tău!".

[102] „A pus laolaltă". Deoarece e vorba de *sui*, de la vt. *suo, ere, sui, sutum*.

[103] De la *labo*, are, *avi, atus*, pe care Gheorghe Guţu îl traduce cu „a se clătina, a fi gata să cadă". În Dicţionarul Latin-Englez, găsesc: *totter, be ready to fall*, etc., deci „a se clătina" sau „a fi gata să se prăbuşească sau să moară".

Din punct de vedere dogmatic, Mântuitorul Hristos avea în trupul Său afectele nepătimaşe (a mânca, a bea, a dormi, a plânge etc.), dar nu şi păcatul. Trupul Său avea amprentele de după cădere, dar curăţia de dinainte de cădere. Tocmai de aceea chipul lui Adam, din al doilea Adam, din Hristos, e „aproape căzut", căci nu are petele păcatului în trupul Său preacurat, dar are afectele nepătimaşe de care am amintit, care au intrat în fire după cădere.

O, pântece, în care libertatea oamenilor devine comună prin unirea încheiată!

O, pântece, în care vrăjmaşului diavol i s-au lucrat armele![104]

O, ogor[105], Spic ai răsărit, în care firea însăşi locuieşte fără sămânţă![106]

O, templu, în care Dumnezeu Preot S-a făcut, nu schimbându-Şi firea, dar pe acesta[107], prin milă, l-ai îmbrăcat, Cel Care eşti „după rânduiala lui Melchisedec" (Ps. 109, 4)!

„Cuvântul Trup S-a făcut" (In. 1, 14)! Dar iudeii arătau că nu cred Domnului.

Cu adevărat, Dumnezeu a luat chipul[108] oamenilor, chiar dacă neamurile au luat în râs minunea. Căci în faţa lor Pavel a strigat: „dar pentru iudei sminteală, iar pentru neamuri adevărată nebunie[109]" (I Cor. 1, 23).

Şi, dacă puterea tainei (*mysterii vim*) nu au cunoscut-o, nici pe aceea, care este minunea şi raţiunea ei, nu au putut s-o cuprindă: „căci, dacă ar fi cunoscut, în niciun caz n-ar mai fi răstignit pe Domnul slavei"(I Cor. 2, 8).

Căci, dacă Cuvântul nu a locuit în pântece, atunci nici nu S-a aşezat în trup pe tronul sfânt[110]. Dacă pe Domnul L-au batjocorit, în pântece El a pătruns ca Cineva, Care S-a zămislit / format pe Sine, Care S-a făcut pe Sine ca Unul, Care slujeşte oamenilor.

Căci Dumnezeu, Care S-a făcut ca Unul ce slujeşte oamenilor, Care în niciun fel nu era bogat, pentru noi El a sărăcit. Ce prin fire era imposibil, [acum] este aproape de ei, prin multa Sa milostivire, făcându-i îndatoraţi Patimilor Sale.

Căci Hristos, fiind în Dumnezeu, cu adevărat ne-a mântuit. Suntem liberi!

---

104 În Prea Curata s-au creat armele creştinilor ortodocşi împotriva diavolului, pentru că Fiul lui Dumnezeu Care S-a născut din Ea, ni le-a adus nouă şi ne-a învăţat cum să le folosim împotriva lui. Şi armele acestea împotriva celui rău sunt rugăciunea, smerenia, curăţia, privegherea, milostenia şi toate celelalte virtuţi creştineşti, prin care amărâm nespus pe demoni.

105 *Arvum, i* = *câmp arat*, *ogor* – în sens propriu – şi *câmpie*, *ţinut*, *ţărm de mare*, în sens figurat.

106 Cel ce locuieşte în Aceasta e Hristos, Fiul lui Dumnezeu Întrupat, născut fără sământă bărbătească.

107 Pe om.

108 *Forma, ae* = formă, aspect, configuraţie, chip.

109 *Stultitia, ae* = prostie, neghiobie, nebunie. Este interesant de remarcat, că în limba latină acest cuvânt este un echivalent perfect al cuvântului *folly*, din limba engleză.

110 Se referă la şederea de-a dreapta Tatălui, de după învierea şi înălţarea Sa la cer.

Căci, cum El era Dumnezeu, ca Unul ce călăuzeşte pe credincioşi a fost mişcat spre milă, căci pentru aceea S-a făcut Om. Nu a vorbit ca un om îndumnezeit, ci a mărturisit adevărul ca un Dumnezeu întrupat.

Pe Roaba Sa[111] Şi-a luat-o ca Mamă, pe Cea, Care L-a născut din firea Ei, fără ajutorul niciunui om, după cum cerea iconomia venirii Sale pe pământ, adică născându-Se fără tată (omenesc). În caz contrar, cum ar fi zis acelaşi Apostol Pavel: „fără tată şi fără mamă?" (Evr. 7, 3).

Dacă este *om desăvârşit* (*purus homo*), nu este fără mamă, după cum şi are una într-adevăr iar, dacă este Dumnezeu cu adevărat, nu poate fi fără Tată şi Acesta are Tată. Dar acum, Acelaşi este Care, chiar este fără mamă, întrucât este născut (din Tatăl), dar este şi fără tată, întrucât este născut fără sământă.

O, omule, măcar sfiieşte-te de vestirea Arhanghelului! Este numelui Aceluia, care bucură pe cel ce a purtat vestea Mariei şi al cărui nume e Gavriil. Care este însă tălmăcirea pe care a făcut-o Gavriil?

A înălţat glasul ca o boare uşoară şi a zis: „Dumnezeu şi om". Astfel, Cel care fusese anunţat era Dumnezeu şi om, Cel Care se putea face uşor de găsit, de către cei care vroiau să creadă şi al Cărui nume prevestea faptele minunate care se vor întâmpla.

A zis mai întâi iconomia şi cauza venirii Sale şi apoi pe aceea că El s-a Întrupat. [Fapt] pentru care înălţăm cu putere laude, deoarece neamul omenesc era legat din cauza multelor păcate şi niciunul nu putea să plătească datoria cerută.

Căci, prin Adam, am subscris cu mâna noastră[112] tuturor păcatelor şi ele ne ţin pe noi robi diavolului. Multe chinuri pentru pedeapsa trupurilor noastre a suferit, după cum scrie în carte, cumpărând astfel puterea de a fi Mântuitor.

[El este] Cel care a stat împotriva răului şi pe noi ne-a scăpat de pedeapsa, acelui învăţător[113] al falselor vicii,

---

[111] Pe Prea Curata Fecioară Maria, Mama Sa după trup.

[112] Era de fapt *clirographo*, pe care nu l-am găsit în dicţionarele noastre. Probabil „a subscrie caligrafic", cu multă promptitudine, păcatului. Noi am păcătuit cu propria noastră voinţă, adică cu sârguinţă proprie.

[113] Literal: *commentariensis* = secretar. E vorba de diavol. Diavolul e cel care ne învaţă viciile, care ne corup viaţa.

plătind datoria[114], pe care acela a sădit-o din cauza vederii[115].

Căci astfel, două lucruri se mai puteau face[116]: fie să poarte pedeapsa morţii, ca o realitate a tuturora[117], când încă oamenii erau unii, care cu toţii păcătuiseră; fie, tot aşa, preţul de răscumpărare ce sta atârnat de noi, să-l plătim prin pedepse, care să fii corespuns, pe drept şi în aceeaşi măsură, datoriei lumii întregi.

Însă Îngerul şi omul, prin ei înşişi, nu puteau să pretindă răscumpărarea[118], pentru că nu ar fi putut să ofere preţul atât de imens ce trebuia dat, încât să ne răscumpere. Şi, prin urmare, chiar şi cu aceasta[119], păcatul nu s-ar fi şters şi, în faţa lui Dumnezeu, aveau să moară păcătoşii[120] şi pe mai departe.

Şi acesta s-a şters, doar prin ultima soluţie, care rămăsese. Care anume? Ca Acela Însuşi, Care a făcut lumea întreagă din nimic (*ex nihilo*) să o refacă iarăşi şi Acela, niciuna din acele plăţi[121] să nu le dea cu uşurinţă, dându-Se la moarte asemenea condamnaţilor, venind să dea cea mai preţioasă viaţă şi murind pentru plata cea mai cuviincioasă[122].

Este vorba, desigur, de Omul născut din Fecioară şi care, doar Aceea, i-a cunoscut naşterea Lui. Însă minunea aceasta, niciun cuvânt[123] nu este în stare să o ajungă din urmă[124]. Şi, prin moartea Sa, acel lucru s-a făcut[125].

Căci, cu adevărat, ne-a răscumpărat, pentru că El era într-adevăr Acela, despre care spune Pavel: „întru Care am avut răscumpărarea, prin sângele Lui, iertându-ni-se păcatele” (Ef. 1, 7).

O, minune şi lucru minunat[126]! Nemurirea ne-a unit pe toţi şi ne-a făcut egali. Fiindcă Acela Însuşi era nemuritor. Căci niciun om, oricare ar fi acela, nu a avut asemenea

---

[114] *Debitum*. *Datoria* e plata păcatului, suferinţa pentru păcatele noastre.
[115] A poftirii Sfinţilor Protopărinţi. Păcatul poftirii s-a făcut prin vedere. Ei au poftit păcătos ceea ce au văzut.
[116] Mai erau de făcut / erau necesare.
[117] *Decretam universis*.
[118] Neamului omenesc.
[119] Chiar dacă s-ar fi putut întâmpla acest lucru imposibil.
[120] În sensul, că ar fi murit tot în păcatele lor, fără să fie iertaţi.
[121] Se referă la chinurile suferite de Domnul Hristos pentru mântuirea noastră.
[122] *Decentissimam*.
[123] În sensul de cuvântare, predică.
[124] Să o explice.
[125] Mântuirea noastră.
[126] Literal: *şi mare lucru*.

raţiune a Întrupării, fie că a fost, fie că este, fie că va fi, în afară de Acesta singur, Care din Fecioara Maria, Dumnezeu fiind şi ca om S-a născut.

Numai Acesta singur era, cu dreptate, cu o asemenea putere, încât mulţimea păcatelor să fie răscumpărate prin El. Căci era mai presus de toţi oamenii laolaltă.

Căci, în măsura în care este Fiul, are şi aceeaşi natură neschimbătoare cu a Tatălui. El este Acela, Care a creat, cu adevărat, lumea[127] şi nicio virtute nu Îi este străină[128].

Căci a Lui este şi mila, care s-a dovedit fără măsură şi desăvârşită, pentru că este cu adevărat Marele Preot, Cel care S-a făcut adevăratul nostru Mijlocitor, Care, dintre toţi, [doar El] ne-a condus mai departe. Căci viaţa noastră fusese adusă în mare primejdie şi nicio speranţă nu se vedea, pentru vreo eliberare de moartea, pe care am moştenit-o.

Cine, aşadar, erau medicii hotărâţi, ca să predice pocăinţa? Cine erau, aşadar? Vedem că Prorocii cereau omului mai mult o rănire sârguincioasă a inimii[129] şi cereau pentru ei vindecare dumnezeiască. Şi unul, într-adevăr, zicea: „Pleacă cerurile şi Te pogoară!" (Ps. 143, 5)[130]. Altul, tot după adevăr, zicea: „Vindecă-mă, Doamne, şi voi fi vindecat!" (Ier. 17, 14). Unul: „Trezeşte[131] puterea Ta şi vino, ca să ne mântuieşti pe noi!"(Ps. 79, 3). Altul: „Căci cu adevărat este că Dumnezeu va locui cu oamenii" (III Regi 8, 27).

Anul zice: „Repede să ne întâmpine pe noi milele Tale, Doamne, că foarte mult ne-am făcut săraci!" (Ps. 78, 8). Altul însă: „Vai mie, a pierit evlavia de pe pământ şi cel care trăieşte prin virtute şi viaţa dreaptă în oameni nu mai este!" (Mih. 7, 2).

Unul: „Dumnezeule, spre ajutorul meu întinde-Te! Doamne, spre ajutorarea mea, grăbeşte-Te!" (Ps. 69, 1).

---

[127] Literal: *lucrurile*.

[128] Literal: *săracă*. Dumnezeu nu e sărac de niciun bine, de nicio măreţie, de nicio desăvârşire. Nicio virtute a Lui, pe care o dă omului nu e săracă, nu e mică. Toate virtuţile dumnezeieşti sunt foarte bogate în har, în fiinţa noastră.

[129] Rănirea inimii prin pocăinţă e drumul vindecării noastre de patimi. Pocăinţa cere lacrimi sau pocăinţa e, de fapt, o mare rănire interioară, care naşte lacrimi. Vindecarea lui Dumnezeu vine acolo unde există o suferinţă reală, o suferinţă, care cere sănătatea adevărată, pentru că se leapădă de moarte, de păcat. Păcatul e adevărata moarte. Şi, de această moarte, survenită prin voinţă, scăpăm rănindu-ne inima, căutând, în rugăciune, o scăpare din propria noastră deşertăciune.

[130] Ed. BOR 1988. Mot à mot era vorba de *a înclina cerurile*.

[131] Varianta rom. citată anterior foloseşte pe: *deşteaptă*. Această *deşteptare* sau *trezire* a lui Dumnezeu pentru noi nu înseamnă, decât ajutorul dat nouă de către El. De fapt, trezirea noastră din păcate, pentru a fi ajutaţi de către El.

Altul: „Căci mai e puţin timp şi aceea va fi venit, va veni şi nu va fi întârziere” (Avac. 2, 3).

Unul: „Căci umblam ca o oaie care era pierdută. Pentru aceasta caută pe robul Tău, care nădăjduieşte întru Tine!” (Ps. 118, 176).

Altul: „Dumnezeu, în mod evident[132] vine, Dumnezeul nostru, şi nu va tăcea” (Ps. 49, 3).

Şi Acesta ,aşadar, Care este Stăpânitorul întregii firi, nu a privit cu dispreţ neamul omenesc, ci iată: ne-a scăpat de mulţii ani de tiranică apăsare[133].

Dumnezeu, prin milostivirea Sa, nu a mai îngăduit să fim ţinuţi legaţi de diavolul la nesfârşit, ci a venit El Însuşi – Care întotdeauna şi peste tot locuieşte – ca să-Şi verse propriul Său sânge pentru noi, ca preţ de răscumpărare. Şi trupul, pe care îl luase din Fecioară, l-a schimbat pentru mântuirea lor, încredinţându-l morţii.

Şi lumea a răscumpărat-o de sub blestemul legii, Cel care a călcat cu moartea pe moarte. După cum a zis Pavel: „Hristos ne-a răscumpărat pe noi de sub blestemul Legii (Gal. 3, 13).

Şi, prin urmare, Cel care ne-a mântuit pe noi, o, iudeilor!, nu este *un simplu om*, pentru că, cu adevărat, păcatul ţinea sub puterea sa întreaga fire a omului. Însă nu era nici *numai Dumnezeu* Acesta, Care să fi luat o fire umană aparentă şi nici nu avea *numai trup*, o, maniheilor! Căci astfel nu m-ar fi îmbrăcat şi nici nu mi-ar fi adus mie mântuirea.

Ci aceasta s-a petrecut, doar dacă El Însuşi S-a înălţat[134] în pântecele fecioarei, îmbrăcându-Se cu trupul ca un datornic[135]. Eu mă mir de aceia care se miră, de ce acel lucru a fost o *schimbare*. Pentru că s-a dat Duhul, acceptându-se trupul[136].

Acelaşi fiind împreună cu Fecioara şi din Fecioară. Nu Acela, Care o adumbrise pe Fecioară[137]. Ci Acela, Care din Ea trup Şi-a luat.

[132] *Manifeste* (adv.) = clar, neîndoios, evident. Dumnezeu a venit în mod explicit. Fiul lui Dumnezeu S-a întrupat, a devenit evident ca Dumnezeu şi om, prin viaţa Sa istorică, din Palestina.
[133] De anii în care păcatul apăsa omenirea.
[134] *Editus* (3), p. pf. de la v. *edo* = înalt, ridicat.
[135] Aici avem pe *reum* (Ac.) = acuzat, învinuit, îndatorat.
[136] De către Hristos.
[137] Adică Sfântul Duh.

Şi, dacă este altul Hristos, altul este şi Dumnezeu Cuvântul. Şi nu va fi *treime* Sfânta Treime, fiindcă, după părerea ta, o , ereticule, avem de-a face cu patru persoane în Dumnezeu[138].

Căci a nu vrea să sfâşii veşmântul întrupării, cel ţesut de sus, înseamnă a nu vrea să fii ucenicul lui Arie. Căci acela însă, firea dumnezeiască a vrut să o taie într-un mod blestemat. Însă tu să nu desparţi cele unite şi nici pe Dumnezeu să nu-L împarţi![139] Căci cine oare le-a luminat ruşinea, celor care şedeau în întuneric şi în umbra morţii (Lc. 1, 79)? Omul?

Căci, cum să poată face una ca asta, cel care şi el însuşi se răsucea într-o parte şi în alta în întuneric, drept pentru care dumnezeiescul Apostol Pavel a spus: „Cel care ne-a răpit[140] pe noi de sub puterea întunericului" (Col. 1, 13)?

„Căci fusesem cândva în întuneric, precum este scris, acum însă suntem luminaţi prin Domnul" (Ef. 5, 8). Şi, pe scurt, cum ne-am luminat noi prin El? Te-a învăţat David, cel care zice: „Binecuvântat este Cel care a venit întru numele Domnului!" (Ps. 117, 26).

Şi cine oare e Acesta? Spune clar, o, David! „Spune cu putere şi să nu te opreşti; ca şi o trâmbiţă să-ţi înalţi vocea ta!" (Is. 58, 1).

Spune-i acestuia cine este El! „Domnul, Care S-a descoperit nouă, Dumnezeul virtuţii; Dumnezeu este Domnul şi ne-a luminat pe noi" (Ps. 117, 27).

Pentru că, în cele din urmă, Cuvântul S-a făcut trup (In. 1, 14). Coexistând într-o singură persoană a rămas şi unul, fără vreo confuzie[141]. Pentru a ne mântui a venit. dar eu mor, după cum fiecare dintre oameni suntem datori [cu o moarte]. Atunci, care dintre ei, acest legământ[142] ar fi putut să-l facă?

Un om Sfânt nu ne putea mântui. Dar nici Dumnezeu singur nu putea să moară. Ce trebuia prin urmare? Însuşi

---

[138] *Quaternitas*.

[139] Să nu despărţim firile unite în Hristos şi nici să nu tăiem unitatea de fiinţă a Persoanelor dumnezeieşti. Însă, în acelaşi timp, să nici nu amestecăm firile până la confuzie în Hristos şi nici să spunem că unitatea de fiinţă a Treimii a dizolvat Persoanele dumnezeieşti, că le-a dus la a fi indistincte. Sfântul Proclu este un apărător înfocat şi autentic atât al Întrupării, cât şi al Sfintei Treimi.

[140] De la vt. *eripio, ere, ripui, reptum* = a smulge, a scoate cu forţa, a răpi, a lua, a scăpa, a slava…

[141] A celor două firi.

[142] E vorba de *pacto* de la *pactio, onis* = învoială, contract, convenţie, pact, tratat.

Dumnezeu Atotţiitorul, adevăratul Emanuel, să Se facă om. Şi Acela fiind, fără îndoială, astfel, ne-a apropiat nouă mântuirea, care, cu adevărat, s-a petrecut prin acceptarea Patimilor şi a Morţii.

De aceea, în acelaşi timp, şi Bisericii, sinagoga i-a hotărât coroană de spini. [A hotărât] Aceluia, Care deplângea fapta acelora, zicând:

„Fiicele Ierusalimului, ieşiţi şi vedeţi coroana, cu care M-a încununat mama voastră" (Cânt. Cânt. 3, 11). Şi însăşi coroana de spini a fost purtată de El (In. 19, 2). Căci spinii aceia au spulberat blestemul (Fac. 3, 18).

Cel, Care este în sânul Tatălui (In. 1, 18), tot Acelaşi a fost şi în pântecele Maicii. Acelaşi în braţele Maicii, dar şi deasupra aripilor vânturilor păşind (Ps. 103, 3). Acelaşi în ceruri fiind adorat de către Îngeri, dar şi cu oamenii păcătoşi şi cu vameşii a stat şi a discutat la masă (Mt. 9, 10). Acelaşi, la Care niciun Serafim nu s-a auzit să privească, de către Pilat a fost judecat, iar slujitorul lovire cu pumnul[143] i-a dat (In. 18, 33) şi făptura întreagă s-a înfiorat[144].

Pe Cruce a fost zdrobit, Cel care nu a părăsit tronul slavei. În mormânt S-a închis, Cel care şi pielea cerului de asemenea a întins-o (Ps. 103, 2). Între morţi a fost socotit şi El a jefuit Iadul (Mt. 27, 52). Acesta a fost insultat de minciunile, care au fost rostite (Mt. 27, 63), dar tot El a primit întreita cântare (Is. 6, 3).

O, taină străină! O, minunată vedere şi predică dumnezeiască! Văd Patimile Sale şi nu doar firea omenească cu care S-a acoperit. Căci Emanuel S-a grăbit, cu adevărat, ca să deschidă porţile firii ca om. Dar peceţile[145] fecioriei nu le-a atins[146] şi nici nu le-a stricat, căci era Dumnezeu. Şi astfel, din pântece a ieşit, după cum şi prin auz a intrat[147]; la fel născându-Se, după cum a fost şi zămislit[148].

Intrarea este fără durere[149], dar şi ieşirea este fără vreo întinăciune[150], după cum drept a grăit Prorocul Iezechiel:

---

[143] *Colaphus, i.* m. = lovitură de pumn, a izbi cu pumnul.

[144] *Horreo, ere, ui*, vi. şi vt. = a se încreţi, a se înfiora, a se îngrozi.

[145] O traducere consacrată la noi a lui *claustrum, i* (aici am avut: *claustra*) = închizătoare, drug, bară, zăvor.

[146] De la *violo*, vt. (aici avem perfectul: *violavit*) = a folosi violenţa, a maltrata, a ataca, a atinge (ceva nepermis).

[147] Când a acceptat Prea Curata să nască pe Domnul, la auzul cuvintelor Arhanghelului, a avut loc şi zămislirea firii omeneşti a lui Dumnezeu Cuvântul.

[148] Atât zămislirea, cât şi naşterea Sa au fost la fel de dumnezeieşti, de inefabile.

[149] Zămislirea Sa din Prea Curata Fecioară.

[150] Mărturie despre lipsa lehuziei la Prea Curata Fecioară.

„M-a îndrepta Domnul”, a zis el, „spre calea exterioară a porţii templului, spre cea care dă către răsărit. Şi aceasta era închisă. Şi a zis Domnul către mine: Fiul omului, uşa această are să fie închisă* şi nu se va deschide; şi nimeni nu va trece prin ea. Ci numai Domnul Dumnezeul lui Israel, El Însuşi va intra şi va ieşi şi ea are să fie închisă**” (Iez. 44, 1-2).

Şi, în mod lămurit, s-a arătat aici[151], cele despre Prea Sfânta Născătoare de Dumnezeu Maria.

Şi, prin aceasta, eu vreau să fii pus capăt tuturor neînţelegerilor, prin faptul, că am arătat această învăţătură cu ajutorul Scripturilor. Prin care să şi mergem în Împărăţia Cerurilor, întru Hristos (Domnul nostru), a Căruia este slava în vecii vecilor. Amin!

Am pus în text *, **, pentru că în acele locuri s-a folosit viitorul II, un timp foarte rar întâlnit într-o predică.

[151] În profeţia Sfântului Iezechiel, dar şi în toată predica sa.

Mici fragmente din Cuvântările Sfântului Patriarh Proclu

Sfântul Proclu al Constantinopolului, *Cuvântarea a II-a*, *cf.* PG. 65: *Despre Întruparea Domnului nostru Iisus Hristos şi despre Cel care a insuflat-o*[152]. Din aceasta am selectat câteva pasaje, pe care le-am tradus din limba latină.

Col. 694: „Dumnezeu a făcut toate prin înţelepciunea Sa. Din nimic a creat pe Îngeri: El a consimţit şi creaţia nu a zăbovit să apară".

Col. 695-698: „Hristos Dumnezeu Şi-a impropriat alcătuirea conformă trupului, în acelaşi fel, în care o avea şi Adam. Robul a avut mai întâi firea[153], căci Domnul cel veşnic este cauza vieţii lui. Mâna dumnezeiască l-a plăsmuit pe acela, iar raţiunea Celui, Care S-a născut pe Sine, a fost aceea de a-Şi adăuga trupul Sieşi. Acela[154] a fost creat către Chip (*ad imaginem*)[155]; Acesta este Însuşi Chipul necreat. Acela a fost zămislit prin suflare / insuflare (*prin insuflationem*) (Fac. 2, 7); Acesta a avut puterea în trupul robului.

Casa aceluia era Paradisul; a Acestuia este şederea în cer. Limba aceluia a fost creată; pe când Acesta este Capul Bisericii. Mâna aceluia s-a întind în pom şi moartea a cules (Fac. 3, 6); mâna Acestuia pe cruce s-a întins şi lumea a primit-o în braţe; după cum se spune în Evanghelii: „Când mă voi înălţa[156], pe toţi îi voi trage la Mine" (In. 12, 32).

Femeia aceluia a fost înşelată; Acesta a fost în locuinţa Fecioarei. Lui Adam, celui adormit, i-a fost luată o coastă (Fac. 2, 21) şi din aceea a făcut pe femeie, fără ca să lipsească ceva din ceea ce avea Adam; trupul lui Hristos a fost răstignit şi înmormântat şi cu sângele Său a fost răscumpărată Biserica, fără ca Patimile Sale să fi atins, întru ceva, dumnezeirea Sa".

Referitor la Zah. 4, 2, în aceeaşi cuvântare citată anterior, Sfântul Proclu spune că, acel candelabru, în întregime din aur, e Sfânta Fecioară Maria, cf. PG. 65, col. 699:

---

152 Adică despre Sfântul Duh.
153 Firea umană.
154 Sfântul Adam.
155 Adică să tindă către Dumnezeu adică.
156 E un viitor II şi ar fi trebuit să-l traducem prin: *când voi fi fost înălţat*.

„Am văzut aici şi candelabrul cel cu totul de aur. Aşadar, cine este acel candelabru? Sfânta Maria”.

Şi, mai departe: „Şi pentru ce motiv e candelabru? Pentru că Aceea Lumina nematerială a purtat, adică pe Dumnezeu întrupat” (col. 699).

Şi, tot aici: „Şi pentru ce motiv oare El este lumină? Dumnezeu Cuvântul întrupat lumină este a întregului pământ, căci El a zis: „Eu sunt lumina lumii” (In. 8, 12), cf. col. 699.

În PG. 65, col. 702, Sfântul Proclu enumără cele 7 legi date de Dumnezeu lumii.

Prima lege este aceea, care ţine de starea naturală, conform cu Rom. 2, 14: „păgânii, care nu au lege, din fire fac ale legii”.

A doua lege e una văzută, de fapt legea pe care ne-a făcut-o cunoscută Creatorul, căci pe El Îl putem cunoaşte din făpturile Sale, prin înălţarea la sensuri noi şi prin cugetare.

A treia lege este dată prin însărcinarea vizavi de pom, pe care Pavel, cu înaltă voce a predicat-o: „Legea e sfântă şi porunca e sfântă şi dreaptă şi bună” (Rom. 7, 12).

A patra lege e cea din timpul lui Noe, prin nor, adică prin legământul dat în urma potopului, a cărei semn e *curcubeul*.

A cincia lege e dată în timpul lui Avraam şi anume *circumciziunea* / *tăierea împrejur*.

A şasea lege e cea scrisă iar *a şaptea* e *legea harului*.

În această a doua cuvântare a sa, Sfântul Proclu traduce astfel pe In. 1, 1: „Căci întru început era Cuvântul şi cuvântul era lângă / la Dumnezeu”.

Migne a preluat traducerile lui Riccardus.

În *Cuvântarea a 7-a*, *cf.* PG. 65, cu titlul *La Sfânta Arătare a lui Dumnezeu*, Sfântul Proclu scrie în col. 759:

„Căci S-a botezat Hristos, Dumnezeul tuturor, nu fiindcă avea nevoie de o curăţire pentru Sine, ci aceasta s-a făcut în acest fel din două motive, care privesc folosul nostru: căci atunci, fără îndoială, a dat şi apelor puterea de a se sfinţi, dar şi mulţimea oamenilor a atras-o pentru a primi Botezul”.

În *Cuvântarea a 15-a*, numită *La Sfintele Paşti şi în aceea despre: „Întru început era Cuvântul”,* Sfântul Proclu spune, în col. 803:

„Am văzut taina Întrupării lui Dumnezeu, cea fără de mutare. Am văzut pe Cuvântul întrupat pe pământ şi de cer nicidecum despărţit. Am văzut purpura Fecioarei, fără să se strice fecioria. Am văzut pântecele purtând cerul”.

Cuvântarea a 16-a a Sfântului Proclu e o predică la *Rusalii* (col. 806-809), *a 17-a* e o predică *la Sfântul Ştefan Protomartirul*, *a 18-a la Sfântul Pavel*, pentru Sfântul Andrei e *a 19-a* iar a 20-a e pentru Sfântul Ioan Gură de Aur.

Hotărârile Sinodului al V-lea Ecumenic[157]

1. Dacă cineva nu mărturiseşte, că fiinţa sau esenţa Tatălui, a Fiului şi a Sfântului Duh este una, şi de asemenea tăria şi puterea [Lor]; dacă cineva nu mărturiseşte o Treime consubstanţială, [adică] o singură Dumnezeire închinată în trei subzistenţe sau Persoane, acela să fie anatema!

Pentru că există doar un singur Dumnezeu, adică Tatăl, din Care sunt toate lucrurile, şi un singur Domn Iisus Hristos, prin Care sunt toate lucrurile şi un singur Duh Sfânt întru Care sunt toate lucrurile.

2. Dacă cineva nu mărturiseşte, că Cuvântul lui Dumnezeu are două naşteri, una din eternitatea Tatălui, fără timp şi fără trup şi o alta, în zilele cele din urmă, când S-a coborât din cer şi Şi-a zidit [Sieşi] trup din Sfânta şi Preastrălucita Maria, Mama lui Dumnezeu şi Pururea Fecioara şi a fost născut de către Ea: să fie anatema!

3. Dacă cineva va spune, că Făcătorul de minuni Cuvânt al lui Dumnezeu este o [Persoană] şi Hristos, Care a suferit, o alta sau va spune, că Dumnezeu Cuvântul a fost *cu* Hristos, născut din femeie sau a fost *în* El, ca o persoană în alta, dar că nu a fost *unul* şi *acelaşi* Domn al nostru Iisus Hristos, Cuvântul lui Dumnezeu, Care S-a întrupat şi S-a făcut om, şi că minunile Sale şi pătimirile, pe care El Însuşi le-a îndurat în trup nu sunt ale aceleaşi [Persoane]: să fie anatema!

4. Dacă cineva va spune, că unirea Cuvântului lui Dumnezeu cu omul a fost numai prin har sau energie sau demnitate sau egalitate de cinste sau autoritate sau relaţie sau efect sau putere sau în acord cu buna plăcere în acest sens, [şi] că Dumnezeu Cuvântul a binevoit cu un om, cum se spune, că l-a iubit pe el de dragul lui, cum spune, fără sens, Teodor[158] sau [dacă cineva pretinde, că această *unire* există numai] ca asemănare a numelui la care se face referire, cum înţeleg nestorienii, pe Cel care se numeşte Cuvântul lui Dumnezeu şi Hristos şi, deşi îl numesc pe acest om cu numele de *Hristos* şi de *Fiul*, vorbesc despre el, în mod clar, ca despre două persoane şi nu mai indică, în mod neviclean, o Persoană şi un Hristos, când se referă la cinstea

[157] Traducerea noastră s-a făcut din limba engleză, cf. NPNF II, vol. 14, ed. Philip Schaff, p. 751-759.
[158] Se referă, peste tot, la Teodor al Mopsuestiei. Adică şi în anatemele 5 şi 6.

Lui sau la demnitatea Lui sau la închinarea/ slujirea Lui; dacă cineva nu recunoaşte învăţătura Sfinţilor Părinţi, că unirea lui Dumnezeu Cuvântul este făcută cu un trup însufleţit, cu raţiune şi suflet viu şi că această unire este făcută din amândouă [firile] şi [la nivel] ipostatic, şi că, din acest motiv, există numai o singură Persoană, şi anume Domnul nostru Iisus Hristos, Unul din Sfânta Treime, să fie anatema!

Pentru că cuvântul *unire* [τῆς ἑνώσεως] are multe înţelesuri şi partizanii lui Apolinarie şi Eutihie au afirmat, că aceste firi[159] se confundă între ele şi au afirmat o unire, care se produce prin amestecarea amândurora.

Între timp Sfânta Biserică a lui Dumnezeu, a condamnat, deopotrivă, hula celor două feluri de erezii, recunoscând că unirea lui Dumnezeu Cuvântul cu trupul este a celor două firi [*the synthetically*], adică, cum se mai spune: *ipostatică*. Pentru că în taina lui Hristos este unirea celor două firi, în care nu numai neconfundarea firilor, care sunt unite, se păstrează, dar nici separarea lor nu se îngăduie.

5. Dacă cineva înţelege afirmaţia: „numai o singură Persoană a Domnului nostru Iisus Hristos" în acest sens, că există o unire a mai multor ipostase [persoane] şi, dacă el încearcă astfel să introducă în taina lui Hristos două ipostase sau două Persoane şi, după ce a introdus două persoane, spune că sunt ale unei singure Persoane, fără demnitate, cinste sau slujire, cum au scris, şi Teodor, cât şi Nestorie, în mod nebuneşte]; dacă cineva va cleveti / va bârfi Sfântul Sinod de la Calcedon, pretinzând că a folosit această expresie [un ipostas] în acest sens hulitor, şi dacă nu va recunoaşte mai degrabă, că Cuvântul lui Dumnezeu este unit cu trupul în mod ipostatic şi că de aceea există numai un singur ipostas sau numai o singură Persoană, şi că Sfântul Sinod de la Calcedon a mărturisit în acest sens singura persoană a Domnului nostru Iisus Hristos: să fie anatema!

Pentru că Unul din Sfântă Treime l-a făcut pe om, adică Dumnezeu Cuvântul, fără ca Sfânta Treime să se dezvolte prin adăugarea unei alte persoane sau ipostas[160].

6. Dacă cineva nu va numi, într-o reală acceptare, şi nu într-una falsă, pe Sfânta, Preastrălucita şi Pururea

---

[159] Dumnezeiască şi omenească din persoana Domnului, după întrupare.

[160] În urma întrupării Sale. El Şi-a asumat firea umană, a inclus-o în persoana Sa şi nu a devenit *două persoane*, pentru ca să introducă, prin aceasta, o a *patra* persoană în Treime.

Fecioară Maria, Mama lui Dumnezeu sau o va numi pe Ea [astfel] numai într-un sens relativ, crezând că Ea a fost purtătoare numai *a unui simplu om* şi că Cuvântul lui Dumnezeu nu S-a întrupat din Ea, dar că întruparea Fiului lui Dumnezeu a rezultat numai din faptul, că el S-a unit pe sine, ca om, cu cel care s-a născut [din Ea]; dacă el va cleveti / va bârfi Sfântul Sinod al Calcedonului, gândind că a spus, că Fecioara este *Maica lui Dumnezeu*, în acord cu sensul hulitor al lui Teodor; sau dacă, cineva o va numi pe Ea *Maică a omului* [ἀνθρωποτόκον] sau *Maică a lui Hristos* [Χριστοτόκον], dar că Hristos nu este Dumnezeu şi nu va mărturisi, că Ea este, cu adevărat şi în mod deplin, Maica lui Dumnezeu, fiindcă Dumnezeu Cuvântul, Care, mai înainte de toţi vecii, este [Fiul] Unul Născut al Tatălui [şi] în zilele cele din urmă S-a făcut trup şi S-a născut din Ea, şi dacă cineva nu va mărturisi, că în acest sens Sfântul Sinod al Calcedonului a înţeles-o pe Ea a fi *Maică a lui Dumnezeu*: să fie anatema!

7. Dacă cineva foloseşte expresia: „în două firi", dar nu mărturiseşte, că este numai unul Domnul nostru Iisus Hristos, Care S-a revelat în dumnezeirea şi umanitatea Sa, şi de aceea indică prin această expresie o deosebire a firilor, care sunt într-o unire inefabilă şi fără să se confunde, [o unire] în care nici firea Cuvântului nu s-a schimbat întru aceea a trupului, nici aceea a trupului în aceea a Cuvântului, pentru că fiecare a rămas ceea ce a fost prin fire, unirea fiind ipostatică /personală; dar va lua expresia cu privire la taina lui Hristos, în sensul că împarte părţile[161] sau recunoaşte două firi într-unul Domn Iisus, Dumnezeu Cuvântul Care S-a făcut om şi face din conţinutul însuşi, într-un mod teoretic, o deosebire a firilor din care El este compus, care deosebire nu e distrusă de unirea dintre ele, pentru că e Unul compus din două sau două în Unul, dar va face să fie doi prin împărţirea firilor sau face din ele două[162] Persoane, la modul propriu: să fie anatema!

8. Dacă cineva foloseşte expresia: „al celor două firi", mărturisind că, există o singură unire între Dumnezeire şi umanitate sau expresia: „o singură fire a lui Dumnezeu Cuvântul întrupat" şi nu va înţelege aceste expresii, cum le-au gândit Sfinţii Părinţi, adică, ca dumnezeirea şi umanitatea din care s-a făcut o unire ipostatică, pentru care există un

[161] Cele două firi.
[162] Din cele două firi.

singur Hristos; ci din aceste expresii va încerca să introducă o singură fire sau natură [făcută din ambele firi] a Dumnezeirii şi a umanităţii lui Hristos, să fie anatema!

Pentru că învăţând, că Cuvântul Unul Născut a fost unit în mod ipostatic [cu umanitatea], noi nu vrem să spunem, că s-a făcut o amestecare reciprocă a firilor, ci fiecare fire a rămas ceea ce era, [prin aceasta] noi înţelegem, că Cuvântul Sa unit cu trupul. De aceea există un singur Hristos, deopotrivă Dumnezeu şi om, consubstanţial cu Tatăl, în ceea ce priveşte dumnezeirea Sa şi consubstanţial cu noi în ceea ce priveşte umanitatea Sa.

De aceea sunt în mod egal condamnaţi şi anatematizaţi de către Biserica lui Dumnezeu, cel care împarte sau taie taina dumnezeieştii iconomii a lui Hristos sau care introduce amestecare în această taină.

9. Dacă cineva va lua expresia: *Hristos trebuie să fie închinat în cele două firi ale Sale*, în sensul că el doreşte să introducă două adorări, una cu referire la Dumnezeu Cuvântul şi alta cu referire la om sau dacă cineva se va descotorosi de trup, [adică de umanitatea lui Hristos] sau va amesteca, deopotrivă, dumnezeirea şi umanitatea Sa şi va spune monstruozitatea că există o singură fire sau natură [φύσιν ἤγουν οὐσιάν] unite şi astfel se închină lui Hristos şi nu îl cinsteşte printr-o singură adorare, a lui Dumnezeu Cuvântul făcut om, împreună cu trupul Său, după cum Sfânta Biserică învaţă dintru început: să fie anatema!

10. Dacă cineva nu mărturiseşte, că Domnul nostru Iisus Hristos, Care a fost răstignit în trup, este adevăratul Dumnezeu şi Domnul slavei şi Unul din Sfânta Treime: să fie anatema!

11. Dacă cineva nu anatematizează pe Arie, pe Eunomiu, pe Macedonie, pe Apolinarie, pe Nestorie, pe Eutihie şi Origen, împreună cu hulitoarele lor scrieri şi, de asemenea, pe toţi ereticii deja condamnaţi şi anatematizaţi de către Sfânta, Catolică şi Apostolică Biserică şi prin cele mai dinainte [de acesta] Sfinte patru Sinoade şi [dacă cineva nu îi anatematizează deopotrivă] şi pe toţi, care au avut şi au sau care rămân în hulele lor şi se ţin, până la sfârşit în astfel de păreri, ca ale ereticilor menţionaţi aici: să fie anatema!

12. Dacă cineva va apăra pe hulitorul Teodor al Mopsuestiei, care a spus, că Dumnezeu Cuvântul este o singură persoană, dar că o altă persoană este Hristos, care a fost necăjit de către suferinţele sufletului şi dorinţele

trupului şi s-a separat, pas cu pas, depăşind ceea ce este inferior şi făcându-se mai bun, prin sporirea Sa în fapte bune şi a ajuns, în acest fel, la o viaţă ireproşabilă, şi că a fost un simplu om, care a fost botezat în numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh şi a obţinut, prin acest botez, harul Sfântului Duh şi a devenit vrednic de înfiere şi s-a închinat Persoanei lui Dumnezeu Cuvântul (şi L-a cinstit ca pe chipul unui împărat) şi că el a devenit, după înviere, neschimbat în gândurile Sale şi de aceea fără de păcat.

Şi, iarăşi, acest hulitor Teodor, a spus de asemenea, că unirea lui Dumnezeu Cuvântul cu Hristos este asemenea cu aceea, după învăţătura Apostolului, existentă între bărbat şi femeie lui, prin care „ei vor fi amândoi un trup".

De asemenea [Teodor] a cutezat, printre multele sale alte blasfemii, să spună, că, atunci când, după învierea Domnului, El a suflat peste Ucenicii Săi şi le-a zis: *Primiţi Duh Sfânt!*, El nu le-a dat, cu adevărat, pe Sfântul Duh, ci acea suflare a Lui peste ei a fost numai un *semn*.

El, de asemenea, a spus, că mărturisirea credinţei de către Toma, când el a zis, după Învierea Sa, atingând mâinile şi coasta Domnului, adică: *Domnul Meu şi Dumnezeul meu!*, nu a spus-o cu referire la Hristos, ci, că Toma, fiind plin de minunea minunată a Învierii, el astfel a mulţumit lui Dumnezeu, Cel care L-a ridicat pe Hristos.

Şi, pe lângă acestea (căci sunt multe alte cuvinte scandaloase la el), acest Teodor, în *Comentariu*l său la *Faptele Apostolilor*, Îl compară pe Hristos cu Platon, cu Maniheu, cu Epicur şi Marcion, şi a spus, că fiecare dintre aceşti oameni i-au descoperit învăţătura Sa şi a dat nume discipolilor Săi şi aceştia se numesc platonicieni, manihei, epicurei şi marcionişti, deşi Hristos Şi-a arătat învăţătura Sa şi le-a dat Ucenicilor Săi numele de *creştini*.

Astfel, dacă cineva va apăra pe acest prea hulitor Teodor şi hulitoarele sale scrieri, în care el şi-a vomitat blasfemiile menţionate mai sus şi nenumărate altele împotriva Marelui Dumnezeu şi Mântuitorului nostru Iisus Hristos şi, dacă cineva nu îl anatematizează pe el sau scrierile sale hulitoare, cât şi pe cei care îl protejează sau îl apără pe el sau care spune că exegeza sa este *ortodoxă* sau că scrie în apărarea lui şi a hulitoarelor lui scrieri sau cei care se vor împărtăşi de aceleaşi opinii sau cei care s-a împărtăşit de ele şi continuă [să se ţină] până la sfârşit în această erezie: să fie anatema!

13. Dacă cineva va apăra scrierile hulitorului Teodoret [de Cyr], îndreptate împotriva dreptei credinţe şi împotriva primului Sfânt Sinod de la Efes şi împotriva Sfântului Chiril [al Alexandriei] şi a celor *12 Anateme* ale sale şi care va apăra, ceea ce acesta a scris în apărarea hulitorilor Teodor [al Mopsuestiei] şi Nestorie [al Constantinopolului] şi a celor care au aceleaşi opinii cu cei mai sus numiţi, Teodor şi Nestorie, dacă cineva admite hulele lor sau ale lui sau va huli pe Părinţii Bisericii, care au mărturisit unirea ipostatică a lui Dumnezeu Cuvântul; şi dacă cineva nu va anatematiza acele scrieri hulitoare şi pe cei pe care au astfel de sentimente şi pe toţi cei care au scris împotriva dreptei credinţe sau împotriva Sfântului Chiril şi a celor *12 Capitole* ale sale şi care vor muri în neevlavia lor: să fie anatema!

14. Dacă cineva va apăra acea scrisoare, pe care Ibas [din Edessa] a spus, că a scris-o către Maris Persanul, în care el nega, că Dumnezeu Cuvântul S-a întrupat din Maria, Sfânta Maică a lui Dumnezeu şi Pururea Fecioara şi că S-a făcut om, dar spunea, că numai un om s-a născut din Ea şi el a ieşit [din Ea] ca dintr-un templu, pentru că gândea că Cuvântul lui Dumnezeu a fost o Persoană şi omul o alta; în care scrisoare el îl certa pe Sfântul Chiril ca pe un eretic, când acesta[163] învăţa dreapta învăţătură creştină, şi îl învinuia pe el de lucruri scrise aidoma vicleanului Apolinarie.

Mai mult, acesta a condamnat Primul Sfânt Sinod de la Efes, spunând că depunerea lui Nestorie a fost fără cercetare şi fără analiză[164]. Mai sus menţionata scriere hulitoare, [se îndreaptă] şi spre cele *12 Capitole* ale lui Chiril, de fericită pomenire, [arătând] că e hulitoare şi contrară dreptei credinţe şi apără pe Teodor şi pe Nestorie şi hulitoarele lor învăţături şi scrieri.

De aceea, dacă cineva va apăra mai sus menţionata epistolă [a lui Ibas din Edessa] şi nu o va anatematiza şi cei care o vor apăra, vor zice că este *dreaptă* şi că reprezintă ceea *ce e drept* sau dacă cineva va apăra pe cei care au scris sau care au apărat sau apără hulele pe care le conţine la adresa Sfinţilor Părinţi sau a Sfântului Sinod de la Calcedon şi vor rămâne în aceste jigniri până la sfârşit: să fie anatema!

---

[163] Sfântul Chiril al Alexandriei.
[164] A vieţii şi a scrierilor lui Nestorie.

Anatemele împotriva lui Origen[165]

1. Dacă cineva mărturiseşte[166] fabuloasa preexistenţă a sufletelor şi va mărturisi monstruoasa restaurare, care urmează de aici: să fie anatema.

2. Dacă cineva va zice, că, creaţia (τὴν παραγωγὴν) tuturor lucrurilor raţionale include numai minţile (νόας), fără trupuri şi cu totul imateriale, neavând nici număr, nici nume; deci că, aici avem între ele toate unire de identitate a substanţei, puterii şi energiei şi prin a lor unire cu / şi cunoaştere a lui Dumnezeu Cuvântul; dar, că ne mai dorind vederea lui Dumnezeu, ele au cedat singure spre lucruri mai rele, fiecare în parte urmând propriilor lor înclinaţii şi că ele au luat trupuri mai mult sau mai puţin subtile, şi au primit nume, pentru că între Puterile cereşti este o diferenţă de nume, care aici este aşadar o diferenţă a trupurilor; şi de aceea aceştia devin şi se numesc Heruvimi, alţii Serafimi, şi Începătorii, şi Puteri, şi Stăpâniri, şi Tronuri, şi Îngeri şi că alte multe cete cereşti ca acestea pot fi : să fie anatema.

3. Dacă cineva va zice că soarele, luna şi stelele sunt de asemenea fiinţe raţionale şi că ele numai au devenit[167] ceea ce sunt, deoarece s-au întors către rău: să fie anatema.

4. Dacă cineva va zice că fiinţele raţionale, în care iubirea dumnezeiască a devenit rece, s-au ascuns în trupuri grosiere[168], ca ale noastre şi s-au chemat *oameni*, în timp ce acelea, care au atins cel mai josnic grad al răutăţii, s-au împărtăşit de trupuri reci şi întunecate şi au devenit şi se numesc *demoni* şi *spirite rele*: să fie anatema.

5. Dacă cineva va zice, că o condiţie psihică[169] (ψυχικὴν) a devenit de la o stare angelică sau a arhanghelilor, şi – mai mult decât atât – că o condiţie demonică şi umană a devenit de la o condiţie psihică, şi că de la o stare umană ei pot deveni iarăşi *îngeri* şi *demoni* şi, că de la orice ordin ceresc, virtutea este ori fie la toţi, de la

---

[165] Traducerea noastră a fost făcută din limba engleză, cf. *Hotărârilor Sinodului V Ecumenic (553 d. Hr.) de la Constantinopol*, NPNF 2, vol. 14, ed. Philip Schaff, 1996, p. 763-767.
[166] *Assert* = afirmă.
[167] *Only become*.
[168] Grosolane.
[169] Sufletească.

acelea de jos[170], fie de la acelea de deasupra ori de la acelea de deasupra şi de dedesubt[171]: să fie anatema.

6. Dacă cineva va zice, că aici este o dublă[172] rasă de oameni, care una include sufletele oamenilor iar cealaltă spiritele superioare, care le-a doborât pe acestea şi că toată mulţimea fiinţelor raţionale este doar una, care a rămas neclintită în iubire şi contemplarea lui Dumnezeu şi că acest *spirit* va deveni Hristos şi Împăratul tuturor fiinţelor raţionale şi că a creat toate trupurile, care există în cer, pe pământ şi între cer şi pământ; şi că, lumea – care în elementele sale, mai mult vechi, decât ale sale şi care există prin ele însele, şi anume: uscăciunea, umezeala, căldura şi frigul, şi anume imaginea (ἰδέαν), care a fost formată – a fost deci formată şi că Prea Sfânta şi deofiinţă Treime nu a creat lumea, dar că ea a fost creată prin Inteligenţa creatoare (Νοῦς δημιουργός), care este mai veche decât lumea şi care a comunicat acesteia existenţa: să fie anatema.

7. Dacă cineva va zice că Hristos, despre Care Se spune, că el a apărut sub chipul lui Dumnezeu şi că el a fost unit, înainte de toţi vecii cu Dumnezeu Cuvântul şi s-a umilit pe sine ca un om, în zilele din urmă – conform cu expresia lor – şi a avut milă de cei căzuţi în păcat[173], care au apărut în spiritele unite în aceeaşi unitate – în care el însuşi este o parte – şi că el i-a restaurat trecând prin mai multe clase, având diferite trupuri şi diferite nume, devenind tuturor toate[174], un înger printre Îngeri, o putere printre Puteri, îmbrăcându-se pe sine în diferite clase de existenţe raţionale, cu o formă corespunzătoare aceleiaşi clase şi, în cele din urmă, luând trup şi sânge, ca al nostru şi devenind om printre oameni – dacă cineva afirmă toate acestea – şi nu mărturiseşte că Dumnezeu Cuvântul S-a smerit pe Sine şi a devenit om[175]: să fie anatema.

8. Dacă cineva nu va recunoaşte, că Dumnezeu Cuvântul are aceeaşi fiinţă cu Tatăl şi cu Duhul Sfânt şi că a luat trup şi a devenit om, Unul din Treime[176], fiind Hristos în orice sens al cuvântului, dar (va afirma), că El este deci Unul într-o manieră neconformă cu realitatea şi din cauza

---

170 *Bellow* = de jos.
171 În acelaşi timp.
172 *Twofold*.
173 *The divers falls*.
174 *Became all to all*.
175 *God the Word humbled himself and became man*.
176 *One of the Trinity*.

înjosirii[177] (κενώσαντα) – aşa cum o numesc ei – a minţii (νοῦς); dacă cineva va afirma, că această minte unită (συνημμένον) cu Dumnezeu Cuvântul este Hristosul în adevăratul sens al cuvântului, pe când Logosul este numai chemat *Hristos*, din cauza acestei uniri cu mintea şi vorbind ca minte este numai chemat Dumnezeu, fiindcă e Logosul : să fie anatema.

9. Dacă cineva va zice, că nu S-a făcut Dumnezeu Cuvântul om, prin lucrarea unui trup însufleţit cu un suflet raţional (ψυχὴ λογικὴ) şi cu minte (νοερὰ), cu care S-a pogorât la Iad şi S-a înălţat la cer, dar va pretinde că este Mintea (că este Noῦς-ul), care a făcut acestea, ca Noῦς, care – zic ei, într-un mod necuviincios – este aşa-zisul *Hristos* şi că el a devenit aşa prin cunoaşterea Monadei: să fie anatema.

10. Dacă cineva va zice, că după înviere, trupul Domnului a fost eteric, având forma unei sfere[178] şi că aşa vor fi toate trupurile după înviere şi că, după ce Domnul Însuşi Îşi va fi respins adevăratul Său trup şi după ce, ceilalţi care vor învia, le vor fi respins pe ale lor, natura trupurilor lor va fi distrusă: să fie anatema.

11. Dacă cineva va zice, că Judecata viitoare înseamnă distrugerea trupului şi că sfârşitul istoriei va fi unul de stare (φύσις) imaterială şi că, după aceea, nu va mai fi materie de loc, ci numai spirit (νοῦς): să fie anatema.

12. Dacă cineva va zice, că Puterile cereşti şi toţi oamenii şi Diavolul şi puterile rele sunt unite cu Dumnezeu Cuvântul în toate aspectele, cum ar fi Noῦς-ul – care este numită de către ei *Hristos* şi care este în chipul lui Dumnezeu şi care S-a umilit pe Sine, cum spun ei – şi (dacă cineva va spune), că Împărăţia lui Hristos va avea un sfârşit: să fie anatema.

13. Dacă cineva va zice, că Hristos (Noῦς-ul) nu este în niciun fel diferit de celelalte fiinţe raţionale, nici după fiinţă, nici după înţelepciune, nici după a Sa putere şi după atotputernicia asupra tuturor lucrurilor dar, că toţi vor fi puşi de-a dreapta lui Dumnezeu, la fel ca el, care este numit de către ei *Hristos* (Mintea), la fel cum erau în împărăţia preexistentă a tuturor lucrurilor: să fie anatema.

14. Dacă cineva va zice, că toate fiinţele raţionale vor fi unite, într-o zi, în una, când ipostasele – la fel ca şi

[177] Umilirii = *the abasement.*
[178] A unui glob.

numerele şi trupurile – vor dispărea şi că, cunoaşterea lumii – care va veni – va purta cu ea ruina lumilor şi respingerea trupurilor, cât şi abolirea tuturor numelor, şi că va fi un sfârşit, o identitate a tuturor (γνῶσις) şi a ipostaselor; mai mult, că în această pretinsă *apocatastază*, numai spiritele vor continua să existe, aşa cum era în împărăţia preexistentă: să fie anatema.

15. Dacă cineva va zice, că viaţa spiritelor (νοῶν) va fi asemenea vieţii, care era la început, [ca] atunci, când spiritele încă nu coborâseră sau nu căzuseră, astfel încât, sfârşitul şi începutul să fie asemenea şi că sfârşitul va fi adevărata măsură a începutului: să fie anatema.

Anatemele Sfântului Împărat Justinian cel Mare împotriva lui Origen[179]

1. Oricine spune sau gândeşte, că sufletele omeneşti au preexistat, adică au fost mai întâi duhuri şi puteri sfinte, dar că, săturându-se de vederea lui Dumnezeu, ele au devenit rele şi, în acest fel, iubirea dumnezeiască le-a lăsat în moartea lor şi de aceea ele au devenit *suflete* [ψυχάς] şi au fost condamnate, drept pedeapsă, [ca să se sălăşluiască] în trupuri, să fie anatema!

2. Dacă cineva spune, că sufletul Domnului a preexistat şi a fost unit cu Cuvântul lui Dumnezeu înainte de zămislirea şi întruparea din Fecioară, să fie anatema!

3. Dacă cineva spune sau gândeşte, că trupul Domnului nostru Iisus Hristos a fost, mai întâi, format în pântecele Sfintei Fecioare şi după aceea, acolo, s-a unit cu Cuvântul lui Dumnezeu şi cu sufletul [Său gândit ca] preexistent, să fie anatema!

4. Dacă cineva spune sau gândeşte, că Cuvântul lui Dumnezeu a devenit asemenea tuturor Puterilor cereşti, adică pentru un Heruvim a fost un Heruvim, pentru un Serafim un Serafim, şi, pe scurt [spus], ca toate Puterile cereşti, să fie anatema!

5. Dacă cineva spune sau gândeşte, că, la înviere[a morţilor], trupurile omeneşti vor învia într-o formă sferică şi altfel decât forma noastră prezentă[180], să fie anatema!

6. Dacă cineva spune, că cerul, soarele, luna, stelele şi apele, care sunt deasupra cerurilor, au suflete şi că sunt fiinţe raţionale, să fie anatema!

7. Dacă cineva spune sau gândeşte, că Hristos Domnul, în veacul viitor, Se va răstigni pentru demoni, aşa cum a făcut-o pentru oameni, să fie anatema!

8. Dacă cineva spune sau gândeşte, că puterea lui Dumnezeu e limitată / mărginită şi că El a creat atât, cât a fost în stare să cuprindă, să fie anatema!

9. Dacă cineva spune sau gândeşte, că pedepsele demonilor şi ale oamenilor hulitori sunt numai vremelnice[181]

1Traducerea noastră s-a făcut din limba engleză, cf. NPNF II, vol. 14, ed. Philip Schaff, p. 768-769.

[180] Decât forma prezentă a trupului nostru, în sensul că arată *a oameni* şi nu *a sfere* sau *a animale*.

[181] Adică *trecătoare* şi nu *veşnice*.

şi că va veni o zi, când ele se vor sfârşi şi că va avea loc o restaurare [ἀποκατάστασις] a demonilor şi a oamenilor hulitori, să fie anatema!

Anatema lui Origen, acestui Adamantius, care a rostit aceste idei, împreună cu ruşinoasele şi scârboasele şi rele sale învăţături şi aceluia, care gândeşte astfel sau apără aceste opinii sau, pe orice cale, pe viitor, vor crede, că trebuie să le apere pe ele!

Sfântul Vincenţiu de Lerin

Sfântul Vincenţiu de Lerin (+ 440 d. Hr.). Prezentare a Sfântului şi a Commonitoriumului[182]

Sfântul Vincenţiu era de neam gal[183]. Unii spun, privind la *Epistola Sfântului Eucheriu către Ilarie*, că Sfântul Vincenţiu era fratele de sânge al Sfântului Lupu, episcop de Trecensis[184]. S-a făcut monah în insula Lerin, de unde îşi are şi numele[185].

Ghenadie, în *Bărbaţii iluştrii*, în cap. 64, spune că Vincenţiu era din mănăstirea, care se găseşte în insula Lerin, că e preot şi un bun cunoscător al Scripturilor şi al dogmelor Bisericii[186]. El scrie *Commonitorium*,[187] adică "*Carte de reamintire*".

Cartea a scris-o înainte de anul 431, pentru că nu cunoştea *Sinodul Ecumenic de la Efes*, după cum ne-a indicat el însuşi[188]. El a fost pustnic[189].

Sfântul Vincenţiu a fost înscris de Biserică în rândul Sfinţilor[190]. În 1684, la Paris, Ştefan Baluzius este primul care cunoaşte cele două manuscrise, din biblioteca regală, ale *Commonitorium*-ului şi le pune la un loc, într-un opuscul[191].

S-au găsit alte două texte foarte vechi ale cărţii şi în biblioteca Colbertină, care fuseseră la un moment dat ale lui Petru Pithoe[192].

S-a născut în *Galia celtică* sau *belgică*[193]. Cartea a cunoscut multe ediţii de-a lungul secolelor.

---

[182] Fragmentele traduse de către noi din opera Sfântului Vincenţiu de Lerin s-au făcut din limba latină, cf. PL 50.
[183] *Cf. PL* 50, col. 625A.
[184] Idem, col. 625C.
[185] Idem, col. 626C.
[186] Ibidem.
[187] Ibidem.
[188] Idem, col. 627B.
[189] Idem, col. 627D.
[190] Idem, col. 629A.
[191] Ibidem.
[192] Ibidem.
[193] Idem, col. 629C.

Fragmente din „Cele două cărţi de reamintire" (Duo Commonitoria) ale Sfântului Vincenţiu de Lerin

Spune Sfântul Vincenţiu: „toate noutăţile ereticilor sunt străine de învăţătura universală veche" a Bisericii[194]. Ereticii mai noi sunt văzuţi, ca mari corupători ai credinţei şi pe aceştia trebuie să-i analizăm cu multă atenţie[195].

„Căci se cuvine multă citire şi mare atenţie ca să cauţi peste tot, învăţătura aceea atât de bogată şi de sfântă" [196] a Sfinţilor Părinţi.

Autoritatea primă a Bisericii constă în legea dumnezeiască (*divinae legis*)[197]. După aceasta, spune Sfinţia sa, urmează Tradiţia universală a Bisericii (*Ecclesiae catholicae Traditione*)[198].

Ereticii nu au făcut, decât să dea o învăţătură străină Bisericii. El dă o listă a ereticilor: Novaţian, Sabelie, Donat, Arie, Eunomie, Macedonie, Fotin, Apolinarie, Priscilian, Iovian, Pelagiu, Celestius, Nestorie[199].

Aceştia s-au abătut de la interpretările profetice şi apostolice ale credinţei şi de la experienţa bisericească şi universală[200].

„Căci în această Biserică universală se doreşte cel mai mult a se păstra ceea ce noi ţinem, adică ceea ce s-a crezut pretutindeni (*quod ubique*), întotdeauna (*quod semper*) şi de către toţi (*quod ab omnibus*)"[201].

Şi el acceptă acea credinţă care este universală, veche şi în consens cu toată Biserica[202]. Universalitatea credinţei constă în faptul, ca ea să fie mărturisită de către toate Bisericile de pe faţa pământului.

Vechimea sa e autentică, dacă vine de la marii noştri Sfinţi Părinţi şi pe care ei au vestit-o în mod deschis.

---

194 Idem, col. 637C.
195 Idem, col. 639.
196 Ibidem.
197 Idem, col. 640.
198 Ibidem.
199 Ibidem.
200 Ibidem.
201 Ibidem. Celebra formulă vincenţiană: „In ipsa item Catholica Ecclesia magnopere curandum est ut id teneamus quod ubique, quod semper, quod ab omnibus creditum est" (*PL* 50, col. 640).
202 *PL* 50, col. 640.

Consensul credinţei constă în aceea, ca vechimea ei, să fie confirmată de cuvintele şi învăţăturile Bisericii[203]. El vorbeşte despre greşelile multora din Africa[204].

La un moment dat spune: „Predicăm complet, zic, o, Fericite Ambrozie! Predicăm complet şi lăudăm minunându-ne”[205].

Sfinţii Părinţi au stricat ereziile şi au restaurat Bisericile[206]. Ereziile sunt „nebunia noutăţii” (*novitatis vesania*)[207]. Ele vor să aducă cu orice chip „noutatea credinţei”, o falsă noutate bineînţeles, care se situează în afara „vechii sănătăţi” (*antiquam sanitatem*)[208]. Ereticii trec de la „*antiquam Lucem*”, (vechea Lumină), la *noua orbire* (*novitatis caecitate*)[209].

Spune Sfântul Vincenţiu, despre modul în care acţionează Biserica: „este propriu creştinilor să fie atenţi şi adânci, pentru ca să nu trădeze posteritatea ci, mai degrabă, să o slujească”[210], prin păstrarea credinţei nealterate.

Biserica păstrează ceea ce este vechi, credinţa cea veche, mai degrabă, decât să primească noutăţile[211]. Autorul nostru respinge cu tărie „necuratele noutăţi eretice” (*haereticae novitatis sordibus*)[212], pe care şi Biserica le respinge.

Autorul meditează adânc la cuvintele Sfântului Pavel, că nimeni nu poate să schimbe credinţa dintâi, chiar dacă ar fi Înger din cer[213].

Noi suntem sub purtarea de grijă a lui Dumnezeu (*Providentia divina*)[214].

Fotin a spus, că *Dumnezeu e numai unul*, ca evreii. El a negat Sfânta Treime[215]. Hristos a fost *numai om*, după acesta[216].

---

203 Ibidem.
204 Idem, col. 642.
205 Idem, col. 643.
206 Ibidem.
207 Idem, col. 644.
208 Ibidem.
209 Ibidem.
210 Idem, col. 645.
211 Ibidem.
212 Idem, col. 648.
213 Idem, col. 649.
214 Idem, col. 654.
215 Ibidem.
216 Ibidem.

Apolinarie a spus, că Domnul nu Şi-a luat trup din Sfânta Fecioară Maria (*Sanctae Virginis Mariae*), ci a venit cu el din cer[217].

Dacă Apolinarie vedea o singură fire în Hristos, Nestorie suferă de boala (*morbo*) contrară acestuia, pentru că vedea firile despărţite, şi avem la el doi Hristoşi, unul Dumnezeu şi altul om, unul din Tatăl iar celălalt născut din Mamă[218].

Şi tot el a spus, că Prea Curata Fecioară nu este *Născătoare de Dumnezeu* (*Theotocon*) ci *născătoare de Hristos* (*Christotocon*), căci spunea, că din Ea *nu a ieşit Hristos, Care este Dumnezeu*, ci numai *cel care era om* şi care s-a născut[219].

Nestorie, Apolinarie şi Fotin „au lătrat împotriva credinţei universale ca nişte câini turbaţi (*rabidi canes*)"[220].

Fotie nu a admis Treimea, Apolinarie nu a mărturisit două firi în Cuvântul şi a spus că în locul minţii lui Hristos a fost Cuvântul lui Dumnezeu, iar Nestorie a vorbit despre doi Hristoşi[221].

„Adevărata Biserică universală însă, fiind ţinută în adevăr de Dumnezeul şi Mântuitorul nostru, nu a hulit nici taina Treimii (*Trinitatis mysterio*), nici întruparea lui Hristos (*Christi incarnatione*). Ci a adorat o dumnezeire în întreaga Treime şi unitatea Treimii în una şi aceeaşi măreţie. Şi a mărturisit numai pe Iisus Hristos, Unul singur şi nu doi, pe Dumnezeu, Care S-a făcut om"[222].

Iar Hristos mărturisit de Biserică e *unul după persoana Sa* (*unam quidem in Eo personam*), dar *în două firi* (*duas substantias*)[223]. Iar Mântuitorul este ambele firi, nu numai una[224].

Iar în ceea ce priveşte dogma Sfintei Treimi, autorul nostru spune, că Biserica cunoaşte o persoană a Tatălui, alta a Fiului şi alta a Sfântului Duh.

Dar persoanele divine nu sunt diferite ca fire / natură, ci au una şi aceeaşi natură (*sed una eademque natura*)[225].

---

217 Ibidem.
218 Idem, col. 654-655.
219 Idem, col. 655.
220 Ibidem.
221 Ibidem.
222 Ibidem.
223 Ibidem.
224 Ibidem.
225 Ibidem.

Dar în ceea ce Îl priveşte pe Hristos, El este şi Dumnezeu şi om, iar Fiul lui Dumnezeu şi Hristos sunt una şi aceeaşi persoană[226].

Iar firile din Hristos, una este din Dumnezeu Tatăl iar alta din Mamă Fecioară, una fiind egală şi coeternă cu Tatăl iar cealaltă este primită în timp şi mai mică, decât cea de la Tatăl[227].

„Prin una este consubstanţial (*consubstantialis*) cu Tatăl, prin alta e consubstanţial (*consubstantialis*) cu Mama. Dar unul şi acelaşi este Hristos în ambele firi"[228].

„Hristos este Dumnezeu şi om, în acelaşi timp creat şi necreat, incomutabil şi impasibil dar şi comutabil şi pasibil, în acelaşi timp egal cu Tatăl, dar şi mai mic ca El, născut din Tatăl mai dinainte de toţi vecii, dar şi din Mamă în timp, Dumnezeu desăvârşit (*perfectus Deus*) şi om desăvârşit (*perfectus homo*)"[229].

Iar, ca Dumnezeu, Hristos are întreaga dumnezeire (*summa divinitas*) iar, ca om, întreaga umanitate (*plena humanitas*)[230]. Iar umanitatea Sa are suflet şi carne, carnea / trupul nostru cu adevărat, născut din Maică, sufletul având minte şi raţiune[231].

Maniheii însă aveau demenţa (*dementia*) să spună, că Fiul lui Dumnezeu nu Se întrupase în mod real şi că El avea o umanitate aparentă şi că mântuirea a fost, în definitiv, o iluzie (*personam hominis non substantia extitisse, sed actu putativo quodam et conversatione simulasse*)[232].

Cuvântul lui Dumnezeu însă S-a unit cu umanitatea, nu S-a confundat cu ea, nici nu S-a prefăcut că e om, ci a fost un om [233].

Hristos S-a născut din Fecioară, dar pântecele Fecioarei (*Virginis utero*) l-a lăsat neatins şi nestricat (*compacta atque perfecta est*)[234].

El este Dumnezeu şi om încă din pântecele Fecioarei[235]. Iar dacă spunem, că El este *o singură fire*, atunci *confundăm proprietăţile* persoanei Sale, după cum în

---

[226] Ibidem.
[227] Idem, col. 656.
[228] Ibidem.
[229] Ibidem.
[230] Ibidem.
[231] Ibidem.
[232] Idem, col. 657.
[233] Idem, col. 658.
[234] Ibidem.
[235] Ibidem.

Treime, *distincţia* persoanelor nu *separă* unitatea Dumnezeirii[236].

„Fericita Biserică” însă, spune Sfântul Vincenţiu, „spune că în Hristos sunt două firi adevărate şi desăvârşite (*in Christo duas veras perfectasque substantias*), şi că nu împărţim unitatea persoanei dacă distingem firile (*ut neque naturarum distinctio unitatem personae dividat*), căci crede că una este persoana lui Hristos, şi nici unitatea aceasta a persoanei nu confundă firile diferite (*neque item personae unitas differentiam confundat substantiarum*).

Căci Fericita Biserică mărturiseşte, că a fost şi este un singur Hristos dintotdeauna, Acelaşi Dumnezeu şi om, nu după naştere, ci Îl mărturiseşte ca fiind astfel din însăşi mitrasul[237] Maicii Sale (*sed jam in ipso matris utero confitetur*).

Şi Fericita Biserică spune iarăşi, că Dumnezeu S-a făcut om nu schimbându-Şi firea, ci făcându-Se o persoană cu minte raţională, o persoană, Care nu S-a prefăcut sau nu S-a schimbat [continuu], ci a avut mereu [cele două] firi”[238].

Dar această *preaminunată unitate* (*maxime unitatem*) a persoanei lui Hristos, spune Dumnezeiescul Vincenţiu, nu exclude *taina Treimii* (*mysterium Trinitatis*)[239].

Biserica este *Biserica lui Dumnezeu* (*Ecclesia Dei*)[240]. Şi, după cum am citat anterior, Sfântul Vincenţiu avea preferinţă pentru sintagma: „*Fericita Biserică* (*Beata Ecclesia*)”[241].

Însă poporul Bisericii lui Dumnezeu a urmat de multe ori greşelile ierarhilor şi ale învăţătorilor ei şi e mare ispita şi neştiinţa, când se predică învăţături greşite, rătăcite[242].

De aceea, stabileşte autorul nostru, am spus că prima autoritate e a Scripturii şi apoi, a doua ca autoritate / ca putere de a spune adevărul şi de a fi crezută este învăţătura bisericească, pe care noi o cunoaştem ca fiind autentică şi care păstrează sănătatea / adevărul credinţei (*sanae fidei*)[243].

---

236 Idem, col. 659.
237 Uterul Fecioarei.
238 *PL* 50, col. 659.
239 Ibidem.
240 Idem, col. 660.
241 Idem, col. 659.
242 Idem, col. 660.
243 Ibidem.

Cuprins

Imaginea de pe coperta primă este o reproducere a scenei iconografice *Deisis*, frescă din pridvorul Bisericii *Sfântul Ilie Gorgani* din București.

Pr. Dr. Dorin Octavian Picioruş